

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Факультет психології

Кафедра соціальної реабілітації та соціальної педагогіки

На правах рукопису

Сян Сіньжан

**ЗМІСТ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ
В УМОВАХ ВІЙНИ**

Кваліфікаційна робота

на здобуття освітнього ступеня: магістр

за спеціальністю 231 «Соціальна робота»

галузі знань 23 Соціальна робота

за освітньо-науковою програмою «Соціальна педагогіка»

Рівень вищої освіти: другий

Науковий керівник :
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки
Васильєва-Халатникова Марина Олександрівна

Допустити до захисту в ДЕК

Кафедра соціальної реабілітації та соціальної педагогіки

Завідувач кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки

доктор педагогічних наук, професор

Чернуха Надія Миколаївна

(підпис)

Київ – 2023

Анотація до магістерської роботи

на тему:

«Зміст соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах війни»

Сян Сіньжан

Мета магістерської роботи – теоретично дослідити зміст соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах війни та практично розробити соціально-педагогічні семінари роботи з дітьми в умовах війни (на прикладі закладу загальної середньої освіти м. Києва).

У магістерській роботі досліджено зміст соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах війни. За результатами теоретичного аналізу ряду вітчизняних та зарубіжних наукових джерел нами: проаналізовано зміст соціально-педагогічної роботи з дітьми в науковій та прикладній літературі; з'ясовано особливості соціально-педагогічної роботи з дітьми в закладах освіти; визначено соціально-педагогічні практики роботи з дітьми в умовах війни; обґрунтовано та експериментально перевірено складові соціально-педагогічної роботи з дітьми початкової школи закладу загальної середньої освіти в умовах війни.

Зміст соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах війни, за результатами анкетування нами з'ясовано: соціально-педагогічна робота з дітьми в умовах війни має свою специфіку; соціально-педагогічна робота з дітьми в умовах війни має бути диференційована відповідно до віку дітей; є необхідність підвищення кваліфікації фахівців щодо соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах війни; є необхідність розробки технології соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах війни.

У магістерській роботі проаналізовано соціально-педагогічні практики роботи з дітьми в умовах війни: соціалізуючі, правові, комунікативноорієнтовані, здоров'єзберезувальні, ігрові, навчальні, просвітницькі. Розроблено соціально-педагогічні семінари роботи з дітьми в умовах війни умовно їх можна розділити

на чотири групи: інформаційно-просвітницькі; консультативно-реабілітаційні; відновлювально-дозвілеві; пошукові.

Ключові слова: соціально-педагогічні практики, діти в умовах війни, соціально-педагогічна робота.

Abstract for the master's thesis on the topic:

«Content of socio-pedagogical work with children in conditions of war»

Xiang Xinzhang

The purpose of the master's thesis is to theoretically investigate the content of socio-pedagogical work with children in war conditions and to practically develop socio-pedagogical seminars on work with children in war conditions (on the example of a general secondary education institution in Kyiv).

The content of socio-pedagogical work with children in war conditions was investigated in the master's thesis. According to the results of the theoretical analysis of a number of domestic and foreign scientific sources, we: analyzed the content of socio-pedagogical work with children in scientific and applied literature; the peculiarities of socio-pedagogical work with children in educational institutions are clarified; defined socio-pedagogical practices of working with children in war conditions; the components of socio-pedagogical work with children of the primary school of the general secondary education institution in the conditions of war were substantiated and experimentally verified.

The content of socio-pedagogical work with children in wartime, based on the results of the questionnaire, we found out: socio-pedagogical work with children in wartime has its own specifics; socio-pedagogical work with children in war conditions should be differentiated according to the age of the children; there is a need to improve the qualifications of specialists regarding socio-pedagogical work with children in wartime conditions; there is a need to develop technology for socio-pedagogical work with children in war conditions.

The master's work analyzed socio-pedagogical practices of working with children in war conditions: socializing, legal, communication-oriented, health-preserving,

playing, educational, educational. Socio-pedagogical seminars on working with children in war conditions have been developed, and they can be conditionally divided into four groups: informative and educational; advisory and rehabilitation; restorative and permissive; searching

Key words: socio-pedagogical practices, children in war conditions, socio-pedagogical work.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ В УМОВАХ ВІЙНИ	7
1.1. Напрямки соціально-педагогічної роботи з дітьми.....	7
1.2. Форми та методи соціально-педагогічної роботи з дітьми.....	12
1.3. Особливості соціально-педагогічної роботи з дітьми в закладах освіти.....	26
Висновки до першого розділу	31
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗМІСТУ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ В УМОВАХ ВІЙНИ	33
2.1. Організація, хід та результати емпіричного дослідження змісту соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах війни.....	33
2.2. Соціально-педагогічні практики роботи з дітьми в умовах війни в Україні.....	61
Висновки до другого розділу	73
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ В УМОВАХ ВІЙНИ	75
3.1. Аналіз змісту соціально-педагогічних занять роботи з дітьми в умовах війни.....	75
3.2. Практична розробка соціально-педагогічних семінарів роботи з дітьми в умовах війни <i>(на прикладі закладу загальної середньої освіти м. Києва)</i>	77
Висновки до третього розділу	83
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	85
ДОДАТКИ	90

ВСТУП

Актуальність дослідження. З 24 лютого 2022 року в Україні розпочалась повномасштабна війна з росією. Умови військового часу в Україні сьогодні змінили кожну людину. Звичайний уклад життя кожного українця, щоденні справи дитини, уподобання людей похилого віку – вже не є актуальними. Багато дітей вимушені були виїхати за межі країни, багато – залишились в Україні. Поряд з жорстокими атаками ворога, українці продовжують жити та розвиваються. Працюють підприємства, заклади освіти, заклади дозвілля, громадські об'єднання тощо. Головною потребою стає безпека життя та здоров'я.

Необхідною на сьогодні є соціально-педагогічна робота з дитиною. Дошкільник, дитина молодшого шкільного віку, підліток є найбільш незахищеними категоріями населення. Саме тому, перед соціальними педагогами з'являється нове завдання – організація соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах війни.

Проблему змісту соціально-педагогічної роботи з дітьми досліджували наступні вітчизняні та зарубіжні науковці та практики: Артюшкіна Л. М. [1], Богданова І. М. [2], Вайнола Р. Х. [4], Козирев М. П. [12], Рудкевіч Н. І. [18], Сейко Н. А. [19], Капська А. Й. [17], Пальчевський С. С. [26], Aielle Theresa [32] тощо.

Значну увагу приділено змісту соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах війни: Гнатчук О. С. [5], Черниш О.С. [30] тощо.

Аналізуючи соціально-педагогічну роботу, в цілому, можна підкреслити, що це – різновид соціально-педагогічної діяльності, який здійснюється у певній соціальній інституції та який спрямований на точно визначений об'єкт впливу; засіб реалізації соціальної політики, який визначає її наслідки, як діяльність із надання захисту, допомоги та підтримки людині, сім'ї чи спільноті у складних життєвих ситуаціях [1, С. 18 – 19].

Соціально-педагогічна робота з дітьми передбачає наступну активність:

- надання допомоги окремій дитині чи групі дітей, які опинилися в складній життєвій ситуації, шляхом супроводу, підтримки, консультування, реабілітації та інших видів соціально-педагогічних послуг;
- актуалізація потенціалу дітей, які опинились у складних життєвих обставинах;
- цілеспрямований вплив на формування та реалізацію соціальної політики на всіх рівнях, з метою забезпечення соціально середовища життєдіяльності дітей, створення системи підтримки дітей, які опинилися у складній життєвій ситуації [4, С. 123 – 125].

Особливо, соціально-педагогічна робота з дітьми в закладах освіти України, є необхідною. Адже, заклади освіти – універсальне соціальне та освітнє середовище для дітей.

Однак, виникає необхідність розробки прикладних інструментів соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах війни; підготовка методичних розробок; визначення перспектив соціально-педагогічної роботи з дітьми у післявійськовий час; вивчення зарубіжного досвіду, який можна ефективно використовувати в процесі професійної підготовки фахівців соціальної педагогіки до роботи з дітьми в умовах війни.

Отже, актуальність розв'язання порушеної проблеми на соціальному, професійно-освітньому, науково-теоретичному, практично-педагогічному рівнях зумовила обрання теми дослідження: **«Зміст соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах війни».**

Об'єкт дослідження – соціально-педагогічна робота з дітьми.

Предмет дослідження – зміст соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах війни.

Мета дослідження – теоретично дослідити зміст соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах війни та практично розробити соціально-педагогічні

семінари роботи з дітьми в умовах війни (*на прикладі закладу загальної середньої освіти м. Києва*).

Завдання наукової роботи:

1. Дослідити особливості соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах війни.
2. Визначити зміст соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах війни.
3. Проаналізувати соціально-педагогічні практики роботи з дітьми в умовах війни в Україні.
4. Розробити соціально-педагогічні семінари роботи з дітьми в умовах війни.

Для розв'язання визначених завдань і досягнення поставленої мети використовувався комплекс взаємопов'язаних **методів** дослідження, зокрема, *загальнонаукові* (опис, аналіз, порівняння, узагальнення, систематизація, конкретизація) – із метою з'ясування стану розроблення досліджуваної проблеми в педагогічній, соціально-педагогічній, психологічній літературі); *метод анкетування* – для отримання достовірної інформації шляхом відповідей респондентів на конкретні запитання; *статистичний аналіз емпіричних даних, моделювання*.

Наукова новизна дослідження може забезпечити успішність соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах війни та післявійськовий час; запропонувати науково-методичні розробки та прикладні інструменти для вирішення окресленої проблеми.

Інформація про вибірку і дослідження. Дослідження проводилось на базі Міського центру дитини та закладів загальної середньої освіти № 254, 61, 318 (м. Київ) щодо змісту соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах війни (30 фахівців віком від 25 до 60 років, які здійснюють соціально-педагогічну роботу з дітьми віком від 6 до 18 років).

Структура наукової роботи: складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків і списку використаних джерел (джерела), додатки та містить 22 графіки, 22 таблиці, 20 малюнків. Повний обсяг наукової роботи – 94 сторінки, із яких 84 сторінки основного тексту.

Результати магістерської роботи були опрабовані на XXV міжнародній конференції молодих науковців «Проблеми особистості в сучасній науці: результати та перспективи досліджень» (20-21 квітня 2023 року). Тема виступу: «Форми соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах військового часу».

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ В УМОВАХ ВІЙНИ

1.1. Напрямки соціально-педагогічної роботи з дітьми

Відштовхуючись від визначення соціально педагогіка, зазначимо, що це – наука про соціально-педагогічні механізми становлення особистості в соціумі; галузь соціальної роботи, яка концентрується на процесі соціалізації особистості до умов середовища. Соціально-педагогічна робота з дітьми має на меті створення оптимальних умов середовища для гармонійного, комфортного, ресурсного, безпечного розвитку та становлення кожної дитини відповідно до її потреб [6, С. 76 – 78].

Соціально-педагогічна роботи з дітьми сьогодні є першочерговою та необхідною. Діти потребують інформування, супровіду, підтримки, консультування, реабілітації, захисту та безпеки під час війни [5] .

Важливо визначити напрямки соціально-педагогічної роботи з дітьми. В залежності від сфер діяльності соціального педагога можна виокремити **наступні напрямки соціально-педагогічної роботи з дітьми** (Рисунок 1):

- *соціально-педагогічна робота з сім'єю* (інтернаціональна, внутрішньо переміщена, неповна, маргінальна, релігійна, інклюзивна тощо);
- *соціально-педагогічна робота в закладах освіти* (дошкільні заклади освіти, загальні середні заклади освіти, професійні заклади освіти, вищі заклади освіти, позашкільні заклади освіти, неформальні заклади освіти тощо);
- *соціально-педагогічна робота в громаді* (релігійна спільнота, сільське або міське об'єднання тощо);
- *соціально-педагогічна робота в недержаних організаціях* (українські та міжнародні фонди, громадські об'єднання тощо);
- *соціально-педагогічна робота в державних закладах* (центри соціальних служб, інклюзивно-ресурсні центри тощо);

- соціально-педагогічна робота в пенітенціарних закладах (робота з дітьми «групи ризику», державній пенітенціарній службі, місцях позбавлення волі тощо);
- соціально-педагогічна робота в рекреаційних закладах (центри дозвілля та відпочинку, музеях, бібліотеках тощо).

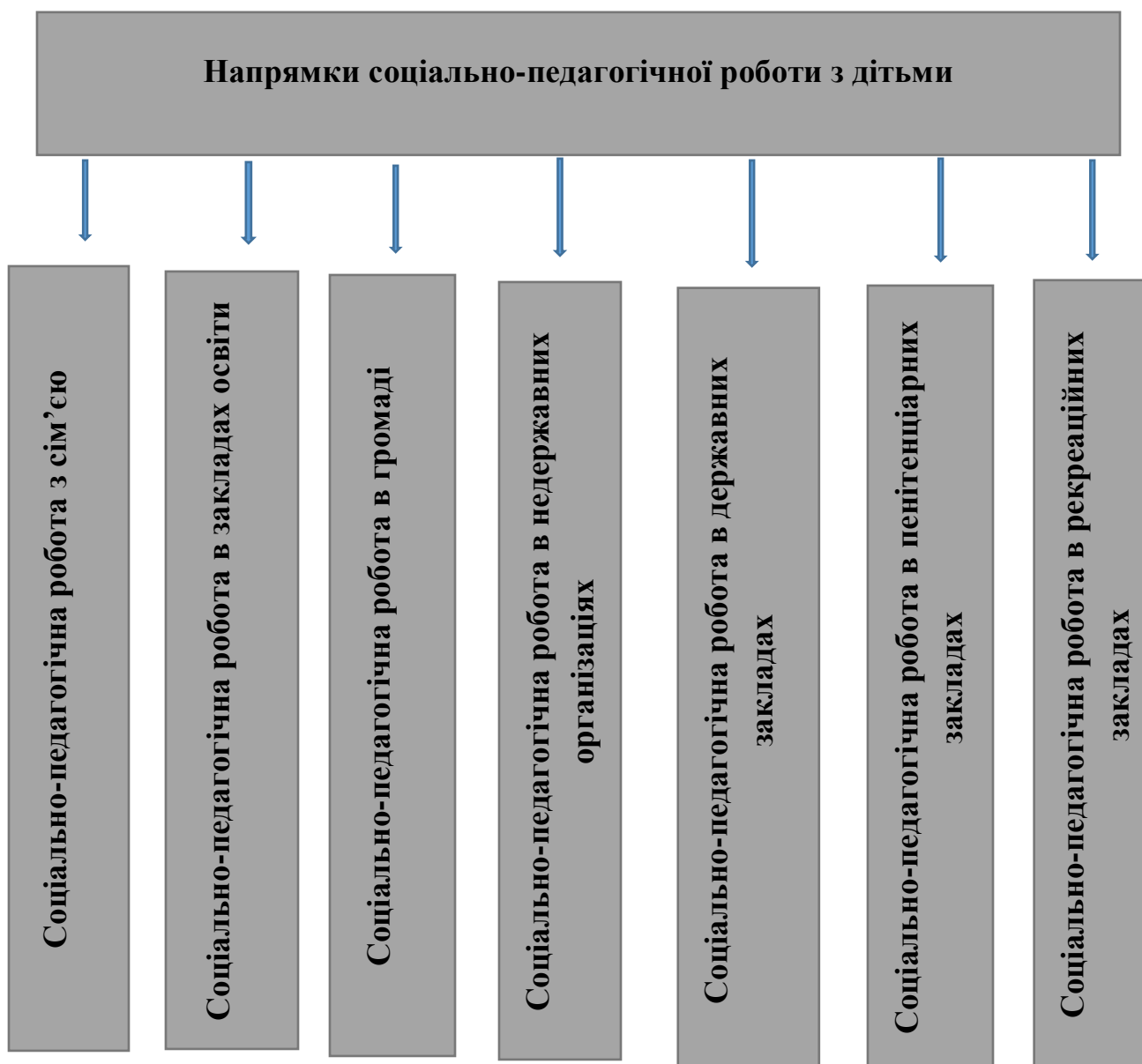

Рисунок 1. Напрямки соціально-педагогічної роботи з дітьми

- Соціально-педагогічна робота з сім'єю* щодо дітей передбачає орієнтацію на потреби дітей відповідно до функцій, які виконує фахівець соціальної педагогіки:
- *діагностична* (дослідження потреб сім'ї, виявлення потенціалу сім'ї дощодітей);
 - *захисна* (юридично-правова допомога сім'ї, забезпечення соціальних гарантій кожного члена сім'ї, створення умов для реалізації прав кожного члена сім'ї);
 - *організаційно-комунікативна* (організація спілкування, спільного дозвілля, творчості);
 - *просвітницько-інформаційна* (просвіта та інформування членів сім'ї, надання невідкладної соціально-педагогічної допомоги, профілактична підтримка та патронаж кожного члена сім'ї);
 - *прогностична* (моделювання ситуацій та розробка соціально-педагогічних програм адресної допомоги кожному члену сім'ї);
 - *координаційна* (встановлення та підтримання об'єднання зусиль допомоги сім'ї та дітям в межах державних та недержавних органів);
 - *реабілітаційна* (надання соціально-реабілітаційних послуг сім'ї) [14, С. 56 – 59].

Актуальним стає соціально-педагогічна робота з дітьми з внутрішньо та зовнішньо переміщених сімей; з сім'ями, які перебувають або перебували на окупованих територіях; сім'ями, які були примусово вивезені на територію росії тощо.

Соціально-педагогічна робота в закладах освіти потребує особливої уваги. Є необхідним оновлення соціально-педагогічних технологій роботи з дітьми в закладі загальної середньої освіти, бо це універсальне освітнє та соціальне середовище для дітей. Потребою є розробка та апробація соціально-педагогічних технологій роботи з дітьми в умовах укриття під час повітряних тривог.

Соціально-педагогічна робота в громаді з дітьми відбувається на трьох рівнях: макрорівень, мезорівень та мікрорівень.

Становлення особистості дитини відбувається за умови її участі в діяльності різних соціальних спільнот, в тому й громади. На макрорівні соціально-педагогічної роботи з дітьми в громаді передбачена діяльність в межах держави та на міжнародному рівні. На мезорівні соціально-педагогічної роботи з дітьми в громаді здійснюється, наприклад, у сільській, міській, етнічній громадах. Мікрорівень соціально-педагогічної роботи в громаді здійснюється на рівні конкретної громади, наприклад, Закарпатської громади.

Соціально-педагогічна робота в недержаних організаціях є дуже перспективними у роботі з дітьми у умовах війни. На сьогодні, їх діяльність зосереджена на задоволенні потреб дітей. А саме, матеріальних, психологічних, соціальних, освітніх, здоров'єзберігаючих потреб. Досить часто діяльність недержавних організацій щодо соціально-педагогічної роботи з дітьми реалізується у співпраці з закладами освіти, державними структурами, волонтерськими загонами тощо.

Соціально-педагогічна робота в державних закладах в умовах війни у роботі з дітьми зосереджена на пошуках оптимальних соціально-педагогічних технологій. Наприклад, в умовах інклюзивно-ресурсних центрів України розроблено та запропоновано програми роботи з дітьми з інвалідністю в умовах окупації території країни; програми адаптації внутрішньо-переміщених осіб в умовах громади, закладів освіти; програми реабілітації дітей з інвалідність на деокупованих територіях.

Соціально-педагогічна робота в пенітенціарних закладах – це перспективна сфера роботи з дітьми та молоддю «групи ризику». В умовах війни державні пенітенціарні служби пропонують нові рішення соціально-педагогічної роботи, адаптують міжнародні соціально-педагогічні технології, набувають досвід роботи з дітьми та молоддю «групи ризику» в умовах війни.

Соціально-педагогічна робота в рекреаційних закладах є необхідною інновацією сьогодні у роботі з дітьми. Пошук нового, мотивуючого, ресурсного

в умовах закладів дозвілля дозволяє розвивати та формувати особистість дитини. Наприклад, музей Тараса Шевченка в м. Києві пропонує інформаційно-просвітницькі заходи для дітей від 2 до 12 років («Кольоровий музей», «Фантастичні звірі за мотивами робіт Марії Примаченко», «Сковорода. На межі світів» тощо [20, С. 46– 59].

Існують і інші класифікації напрямків соціально-педагогічної роботи з дітьми. Український науковець Капська А. Й. пропонує класифікацію напрямків соціально-педагогічної роботи з дітьми відповідно до сфер діяльності соціального педагога:

- соціально-педагогічна робота з сім'єю дитини;
- соціально-педагогічна робота з дітьми в закладах загальної середньої освіти;
- соціально-педагогічна робота з дітьми за місцем проживання;
- соціально-педагогічна робота з дітьми у притулках та закладах інтернатного типу;
- соціально-педагогічна робота з дітьми «групи ризику»;
- соціально-педагогічна робота з дітьми, підлітками та молоддю в місцях позбавлення волі;
- соціально-педагогічна робота з дітьми в центрах дозвілля [17].

Виділяють також наступні напрямки соціально-педагогічної роботи з дітьми:

- створення соціально-педагогічних умов, які знешкоджують несприятливий досвід соціалізації дітей;
- надання соціально-педагогічної допомоги, спрямованої на створення сприятливих психологічних та соціально-педагогічних умов у закладах освіти;
- здійснення соціально-педагогічної діагностики, консультування, терапії та реабілітації для дітей;
- соціально-педагогічна реабілітація з дітьми «групи ризику»;
- соціально-педагогічна робота з дітьми з інвалідністю;
- соціально-педагогічна робота з обдарованими дітьми;

- організація спортивної, оздоровчої, рекреаційної діяльності дітей;
- культурно-просвітницька діяльність щодо дітей;
- здійснення системи превентивних, профілактичних соціально-педагогічних заходів для дітей;
- соціально-педагогічні дослідження потреб дітей різних вікових груп [15] .

Підсумовуючи результати аналізу класифікацій напрямків соціально-педагогічної роботи з дітьми ми визначаємо наступні напрямки соціально-педагогічної роботи з дітьми: соціально-педагогічна робота з сім'єю; соціально-педагогічна робота в закладах освіти; соціально-педагогічна робота в громаді; соціально-педагогічна робота в недержавних організаціях; соціально-педагогічна робота в державних закладах; соціально-педагогічна робота в пенітенціарних закладах; соціально-педагогічна робота в рекреаційних закладах.

1.2. Форми та методи соціально-педагогічної роботи з дітьми

Форми соціально-педагогічної роботи з дітьми – це особливості організації взаємодії фахівців соціальної педагогіки та дітей. Класифікацій форм соціально-педагогічної роботи з дітьми є не одна. Є класифікація форм соціально-педагогічної роботи з дітьми, яку можна характеризувати відповідно до 7 складових (Рисунок 2):

- за специфічними ознаками соціально-педагогічної роботи з дітьми:

1. функціональність, відповідно забезпечення реалізації функцій соціально-педагогічної роботи з дітьми;
2. структурованість, відповідно до етапності соціально-педагогічної роботи з дітьми;
3. інтегрованість, відповідно до об'єднання різних форм соціально-педагогічної роботи з дітьми.

- за напрямками соціально-педагогічної роботи з дітьми:

1. інформаційно-просвітницькі;
2. художньо-естетичні;
3. спортивні;
4. дозвілеві;
5. професійні.

- за кількістю дітей:

1. індивідуальні (соціально-педагогічна робота з окремою дитиною);
2. групові (соціально-педагогічна робота з малою групою дітей (2-5 осіб), сім'єю);
3. масові (соціально-педагогічна робота з великою групою дітей (від 5 осіб).

- за домінуючим засобом соціально-педагогічної роботи з дітьми:

1. вербальні;
2. невербальні;
3. наочні.

- за складністю побудови соціально-педагогічної роботи з дітьми:

1. прості;
2. складні;
3. комплексні.

- за характером змістового наповнення соціально-педагогічної роботи з дітьми:

1. інформаційні;
2. прикладні;
3. інформаційно-прикладні.

- за цільовим призначення соціально-педагогічної роботи з дітьми:

1. інформаційні;
2. профілактичні;
3. реабілітаційні;
4. консультативні;
5. захистні.

Форми соціально-педагогічної роботи з дітьми можна також поділити на *традиційні* (семінари, лекції, бесіди, вікторини, диспути, дискусії, конкурси, тематичні вечори тощо) та *нетрадиційні* (вулична соціально-педагогічна робота, інформаційно-профілактичні програми тощо) [6, С. 10 – 12].

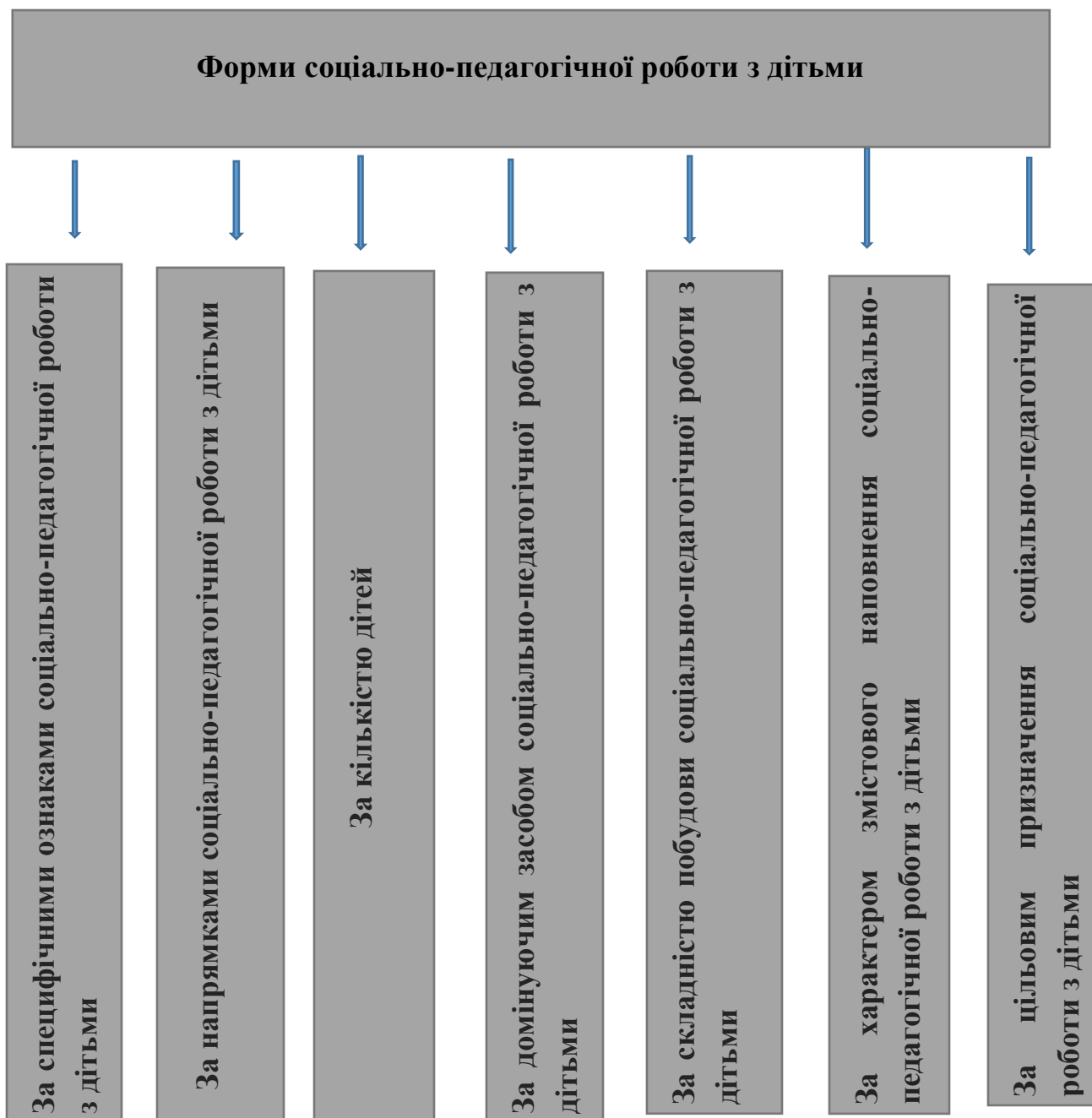

Рисунок 2. Форми соціально-педагогічної роботи з дітьми

Виокремлюють форми соціально-педагогічної роботи з дітьми відповідно до цілей: соціально-педагогічна допомога; соціально-педагогічна діагностика; соціально-педагогічна підтримка; соціально-педагогічна профілактика; соціально-педагогічне консультування; соціально-педагогічний супровід; соціально-педагогічна терапія; соціально-педагогічна реабілітація; соціально-педагогічне проєктування; соціально-педагогічне посередництво; соціально-педагогічний моніторинг та просвіта; медико-психолого-соціально-педагогічний консилиум (Рисунок 3) [7, С. 78 – 81].

Соціально-педагогічна допомога – це форма соціально-педагогічної роботи з дітьми, що включає комплекс заходів соціально-педагогічного, медико-психологічного, правничо-захистного, культурно-дозвіллевого характеру, спрямованих на використання ресурсів громади в інтересах дітей у процесі їх соціалізації, підтримки з метою розвитку здатності самостійно вирішувати власні проблеми.

Зміст та структуру соціально-педагогічної допомоги полягає в забезпеченні потреб дітей. Соціально-педагогічна допомога з надання дітям необхідних ресурсів в межах громади, фахівці соціальної педагогіки здійснювалось різними формами соціально-педагогічної роботи: за допомогою соціально-педагогічної діагностики, соціально-педагогічної просвіти, соціально-педагогічного консультування, соціально-педагогічного супроводу тощо.

Соціально-педагогічна допомога має диференційований зміст, який визначається характером та складністю соціально-педагогічних проблем дітей. Соціально-педагогічна допомога відноситься до роду соціально-педагогічної діяльності, вона вирішує проблему допомоги через соціальні навчання, виховання і розвиток, використовуючи соціально-педагогічні засоби, форми та методи досягнення результату.

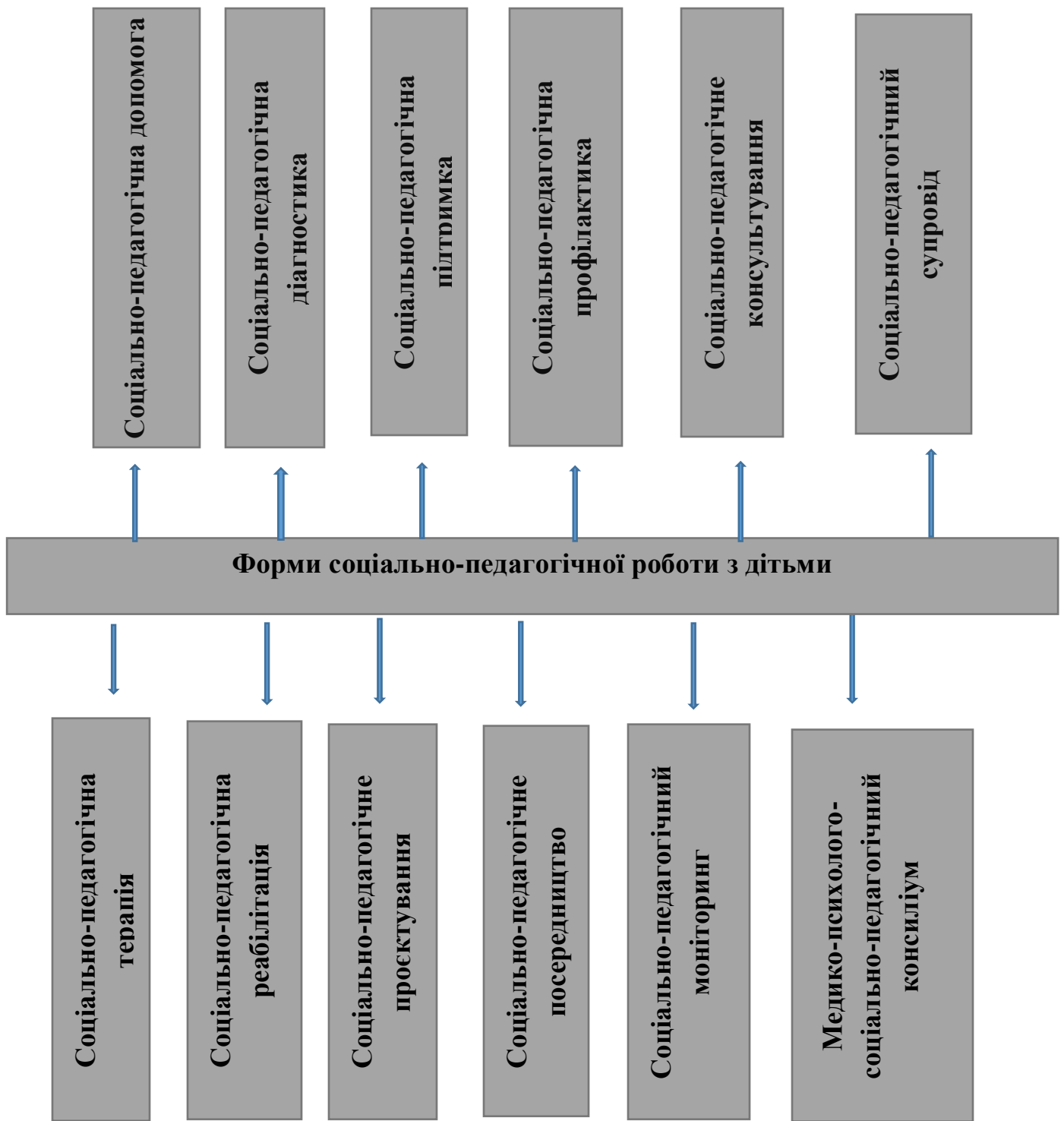

Рисунок 3. Форми соціально-педагогічної роботи з дітьми (відповідно до цілей)

Соціально-педагогічна діагностика – це форма соціально-педагогічної роботи з дітьми, що представляє собою процедуру збору інформації про дітей, стан психолого-соціально-педагогічного потенціалу дітей, за допомогою соціально-педагогічних методів. Мета соціально-педагогічної діагностики полягає у застосуванні трьох груп методів соціально-педагогічної роботи: метод збору соціально-педагогічної інформації; метод обробки даних; математичний метод; метод систематизації, абстрагування, узагальнення; метод контролю.- Соціально-педагогічна діагностика не може проводитися заради отримання лише інформації про дітей.

Результатом соціально-педагогічної діагностики дітей є характеристика психолого-соціально-педагогічного потенціалу дітей. Як форма соціально-педагогічної роботи з дітьми соціально-педагогічна діагностика, її структура націлена на підсумковий результат – соціально-педагогічну активність дітей.

Соціально-педагогічна підтримка – форма соціально-педагогічної роботи з дітьми, що відображає надання соціумом своїх соціально-педагогічних можливостей, ресурсів, з метою вирішення соціально-педагогічних проблем шляхом реалізації потенціалів і соціуму, і самих дітей, і сприяє формуванню соціально-педагогічної активності.

Діти розвиваються під впливом різноманітних факторів: об'єктивних та суб'єктивних; природних та соціальних; внутрішніх та зовнішніх тощо. Соціально-педагогічна підтримка – різновидів соціально-педагогічної допомоги, форма соціально-педагогічної діяльності щодо дітей.

Об'єктом соціально-педагогічної підтримки дітей може бути соціальна ситуація, яка загрозує, перешкоджає нормальному розвитку або реалізації потреб.

Соціально-педагогічна профілактика – форма соціально-педагогічної роботи з дітьми, що є комплексом превентивних соціально-педагогічних заходів, що стимулюють соціально-педагогічний потенціал соціуму та потенціал дітей щодо профілактики небезпечної ситуації.

Суб'єктом соціально-педагогічної профілактики може бути фахівець соціально-педагогічної роботи, колектив фахівців психологічного, соціально-педагогічного, медичного, юридичного спрямування, так і самі діти, орієнтуючись на свій власний потенціал. Засобами соціально-педагогічної профілактики можуть бути соціально-педагогічна діяльність, соціально-педагогічні відносини, соціальні інститути (сім'я, заклади освіти, осередки соціального захисту населення, дозвілево-культурні, спортивно-профілактичні, соціокультурні заклади, медико-соціальні заклади, благодійні фонди, громадські організації, молодіжні об'єднання, волонтерські рухи).

Діяльності фахівців соціально-педагогічної роботи дещо наближена між соціально-педагогічною профілактикою та соціально-педагогічною допомогою. Довготривала та глибинна соціально-педагогічна профілактика трансформується у соціально-педагогічну допомогу.

Соціально-педагогічна профілактика має структурну організацію – це форма діяльності фахівця соціальної педагогіки; процес планування та здійснення профілактичних соціально-педагогічних заходів; технологія взаємодії суб'єктів та об'єктів соціально-педагогічної діяльності. Соціально-педагогічна профілактика може розглядатись як специфічна діяльність, як цілеспрямована система взаємодій. Можна структурувати соціально-педагогічну профілактику на: діяльність, процес, систему.

Соціально-педагогічна профілактика як діяльність. Відмічається наявністю мети – формування активної особистісної позиції.

Соціально-педагогічна профілактика як процес – профілактика або попередженні ускладненої соціально-педагогічної ситуації. Соціально-педагогічна профілактика має свою динаміку з етапами реалізації соціально-педагогічного потенціалу соціуму в інтересах дітей.

Соціально-педагогічної профілактики як системи – суб'єкт професійного впливу; фахівець, з соціальної педагогіки; ресурси громади, значущі для

вирішення проблеми суб'єкта професійного впливу; технології соціально-педагогічної роботи; система критеріїв оцінки результативності соціально-педагогічної профілактики як системи тощо.

Соціально-педагогічне консультування – це форма соціально-педагогічної роботи з дітьми, що представляє собою соціально-педагогічну процедуру роботи з особистістю дітей. Будучи складовою частиною соціально-педагогічної роботи, соціально-педагогічне консультування зорієнтоване на кінцеву мету – якісну зміну самої особистості дітей, розвиток їх соціально-педагогічного потенціалу. На це націлені зусилля фахівця соціально-педагогічної роботи.

У свою чергу, соціально-педагогічне консультування, також різновид соціально-педагогічної допомоги особистості дітей, які потребують сприяння у вирішенні проблем соціалізації та зовнішньої допомоги. В процесі соціально-педагогічного консультування фахівець соціально-педагогічної роботи надає необхідну інформацію, характеризує ресурси та можливості громади, призначених для вирішення проблем особистості дітей.

Соціально-педагогічне консультування не може здійснюватись лише для отримання інформації про соціум. Воно проводиться в межах конкретизованої мети, заради розв'язання проблем. Це форма соціально-педагогічної роботи з дітьми, на основі якої здійснюється організація заходів освітнього, виховного, розвивального характеру [7, С. 78 – 81] .

Результатом соціально-педагогічного консультування є опанування особистістю дітей соціально-педагогічного потенціалу соціуму, всіх його складових: освітнього, виховного, розвиваючого потенціалу; форм його існування, значущості для досягнення мети соціально-педагогічної діяльності та доступності для фахівців соціально-педагогічної роботи та самих дітей. Форма соціально-педагогічне консультування, його структура націлені на кінцевий результат – надання інформації, форм та способів трансформації потенціалу соціуму в соціально-педагогічну активність дітей.

Соціально-педагогічний супровід – це форма соціально-педагогічної роботи з дітьми. Соціально-педагогічний супровід – поетапний процес, складовими якого є:

- *етап підготовчий* (включає соціально-педагогічну діагностику складності соціально-педагогічних проблем дітей; пошук технологій, форм та методів оптимального вирішення соціально-педагогічних проблем дітей);
- *етап варіативний* (відбір варіантів соціально-педагогічних технологій, форм та методів соціально-педагогічної допомоги у процесі вирішення соціально-педагогічних проблем);
- *етап соціальний* (визначення фахівцем соціально-педагогічної роботи фахівцем взаємодії між особистістю і потенціалом соціуму для реалізації обраного варіанту допомоги);
- *етап пошуку ресурсів* особистості (оптимізація ресурсів особистості для оптимального вирішення соціально-педагогічних проблем);
- *етап діяльності особистості* (цілеспрямоване вирішення соціально-педагогічних проблем);
- *етап рефлексивний* (результати соціально-педагогічної діяльності щодо вирішення соціально-педагогічних проблем).

Соціально-педагогічна терапія – це форма соціально-педагогічної роботи з дітьми щодо відновлення їх ресурсів на основі використання соціально-педагогічних технологій та можливостей суспільства. Соціально-педагогічна терапія може бути індивідуальною чи груповою.

Соціально-педагогічна терапія має під собою зміну системи соціальних цінностей та потреб, уявлень про навколишній світ та про власну особистість.

Соціально-педагогічна реабілітація – це форма соціально-педагогічної роботи з дітьми, що висвітлює систему соціально-педагогічних заходів, спрямованих на відновлення особистісного потенціалу на основі реалізації соціально-педагогічного потенціалу суспільства.

Соціально-педагогічна реабілітація – система заходів, спрямованих на відновлення статусу особистості, надання допомоги в опануванні соціальної ролі, здобуття освіти на основі використання соціально-педагогічних технологій.

Реалізуючи соціально-педагогічну реабілітацію враховуються дві особистості: соціалізація, навчання та виховання особистості; соціально-педагогічні реабілітаційні заходи.

Соціально-педагогічне проектування – це форма соціально-педагогічної роботи з дітьми, що здійснюється в конструюванні дій, спрямованих на формування соціальної активності особистості.

Соціально-педагогічне проектування орієнтоване на вивчення соціально-педагогічного потенціалу суспільства.

Соціально-педагогічне проектування розвитку педагогічного потенціалу соціуму проявляється в конструюванні взаємозв'язків, взаємозалежностей між потенційними ресурсами соціуму і можливими вимог і цілей соціального оновлення суспільства.

Соціально-педагогічне проектування реалізаціє соціально-педагогічний потенціал суспільства та проявляється в конструюванні взаємозв'язків, взаємозалежностей між суспільством та окремою особистістю.

Соціально-педагогічне проектування відрізняється від соціально-педагогічного моделювання та соціально-педагогічного прогнозування, які базуються на моделі соціально-педагогічного розвитку. Це заходи по щодо визначення варіантів розвитку соціально-педагогічних явищ та процесів, а також соціально-педагогічної діяльності, соціально-педагогічних відносин.

Соціально-педагогічне проектування може бути наступних видів: взаємостосунків; соціальних інститутів; соціально-педагогічної діяльності.

Соціально-педагогічне посередництво – це форма соціально-педагогічної роботи з дітьми щодо вирішення соціально-педагогічних проблем, яка базується на соціально-педагогічних ресурсах.

Соціально-педагогічне посередництво є поетапне, багатофункціональне соціально-педагогічне явище, складова соціально-педагогічної діяльності. Соціально-педагогічне посередництва в соціально-педагогічній роботі є системою соціально-педагогічних технологій щодо задоволення потреб особистості.

Соціально-педагогічний моніторинг – це форма соціально-педагогічної роботи з дітьми, яка відображає вплив соціально-педагогічного потенціалу суспільства при вирішенні проблем соціалізації особистості і сприяє формуванню її соціальної активності.

Соціально-педагогічна просвіта – це форма соціально-педагогічної роботи з дітьми, що полягає в розповсюдженні знань, значущої інформації щодо особистості та суспільства та сприяє формуванню соціальної активної позиції особистості.

Медико-психолого-соціально-педагогічний консилиум – це форма соціально-педагогічної роботи з дітьми, що відображає взаємодію команди фахівців з медицини, психології, юриспруденції, соціальної педагогіки з метою різнобічної медико-психолого-соціально-педагогічної діагностики дитини та розробки професійних рекомендацій щодо подальшого індивідуального розвитку.

Окрім форм соціально-педагогічної роботи з дітьми, важливо розуміти структуру та зміст методів соціально-педагогічної роботи з дітьми. Варто конкретизувати сутність методу соціально-педагогічної роботи з дітьми як такого [9, С. 84 – 86].

Отже, *метод соціально-педагогічної роботи з дітьми* – це шлях організації діяльності фахівців соціальної педагогіки та дітей з метою вирішення завдань соціально-педагогічної роботи. Методи соціально-педагогічної роботи з дітьми умовно розділяють на чотири групи: *філософські, загальнонаукові, спеціальні наукові, соціально-педагогічні* (Рисунок 4).

До філософських методів соціально-педагогічної роботи з дітьми належать: метод наукового абстрагування; аналізу; синтезу; індукції; дедукції; єдності спільного та особливого; поступовості від елементарного до складного; єдності якісного та кількісного аналізу; формалізації; аналогії; системно-структурний метод. Наприклад, аналіз наукової та прикладної літератури у процесі дослідження соціально-педагогічної роботи з дітьми з розладами аутичного спектру; пошук методів соціально-педагогічної роботи відповідно до конкретного випадку.

До загальнонаукових методів соціально-педагогічної роботи з дітьми відносяться: історичні; соціологічні; психологічні; юридичні; педагогічні; медичні тощо. Наприклад, застосування стандартизованих та проєктивних психологічних методик для діагностики емоційного стану дитини. Дослідження юридичної документації для допомоги дитині з інвалідністю задовольнити потреби в освіті. Надання соціально-педагогічної допомоги внутрішньо переміщеним неповнолітнім в межах міської або сільської громади.

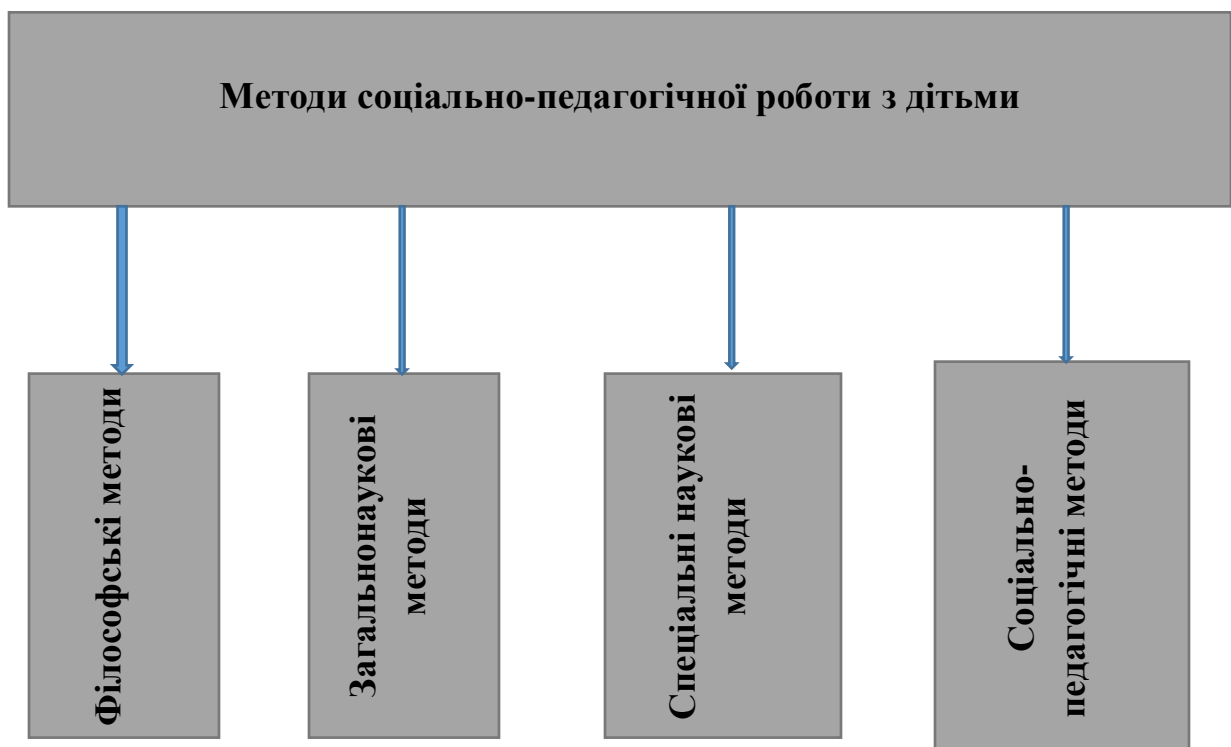

Рисунок 4. Методи соціально-педагогічної роботи з дітьми

До спеціальних наукових методів соціально-педагогічної роботи з дітьми відносяться чотири групи:

- *педагогічні* (переконання, навіювання, тренінг, створення вихованих ситуацій, формування громадської думки, гра, змагання, заохочення, схвалення, самоаналіз, самонаказ, самонавіювання тощо). Наприклад, індивідуальна рефлексія академічної успішності дитини в закладі загальної середньої освіти. Заохочення створення інклюзивного середовища в закладі позашкільної освіти. Популяризація просвітницьких заходів щодо збереження психічного здоров'я дітей під час складання екзаменів у межах закладів загальної середньої освіти.

- *психологічні* (психодрама, соціодрама, ігрова терапія, поведінкова терапія, психогімнастика, арт-терапія, казкотерапія, психологічне консультування тощо). Наприклад, організація конкурсу тематичного малюнку серед дітей в закладі загальної середньої освіти. Психологічна рефлексія травмуючої ситуації для дитини.

- *соціологічні* (спостереження, методи опитування, методи аналізу документів, біографічний метод, метод експертної оцінки тощо). Наприклад, еспертне дослідження авторських соціально-педагогічної роботи з дитиною. Дослідження історії розвитку дитини відповідно до вікових норм.

- *соціально-педагогічні* (метод вуличної соціально-педагогічної роботи, метод «рівний-рівному» тощо). Наприклад, організація просвітницьких заходів щодо здорового способу життя серед підлітків в межах сільської громади. Відкриття «школи наставництва» у спортивній школі для дітей з інвалідністю.

Особливу групу методів соціально-педагогічної роботи з дітьми складають *соціально-педагогічні*. Їх умовно можна розділити на три підгрупи: методи соціально-педагогічних досліджень; методи соціально-педагогічного виховання; методи соціально-педагогічної допомоги (Рисунок 5) [9, С. 84 – 86].

До методів соціально-педагогічних досліджень належать: спостереження, моніторинг, соціологічні методи, дослідження провідного соціально-

педагогічного досвіду, моделювання, соціально-педагогічний експеримент, метод соціометрії, методи математичної статистики, ранжування, шкалування тощо. Наприклад, моніторинг потреб дітей з інвалідністю в закладах позашкільної освіти. Аналіз результатів успішної роботи іноземних колег щодо вирішення соціально-педагогічних проблем.

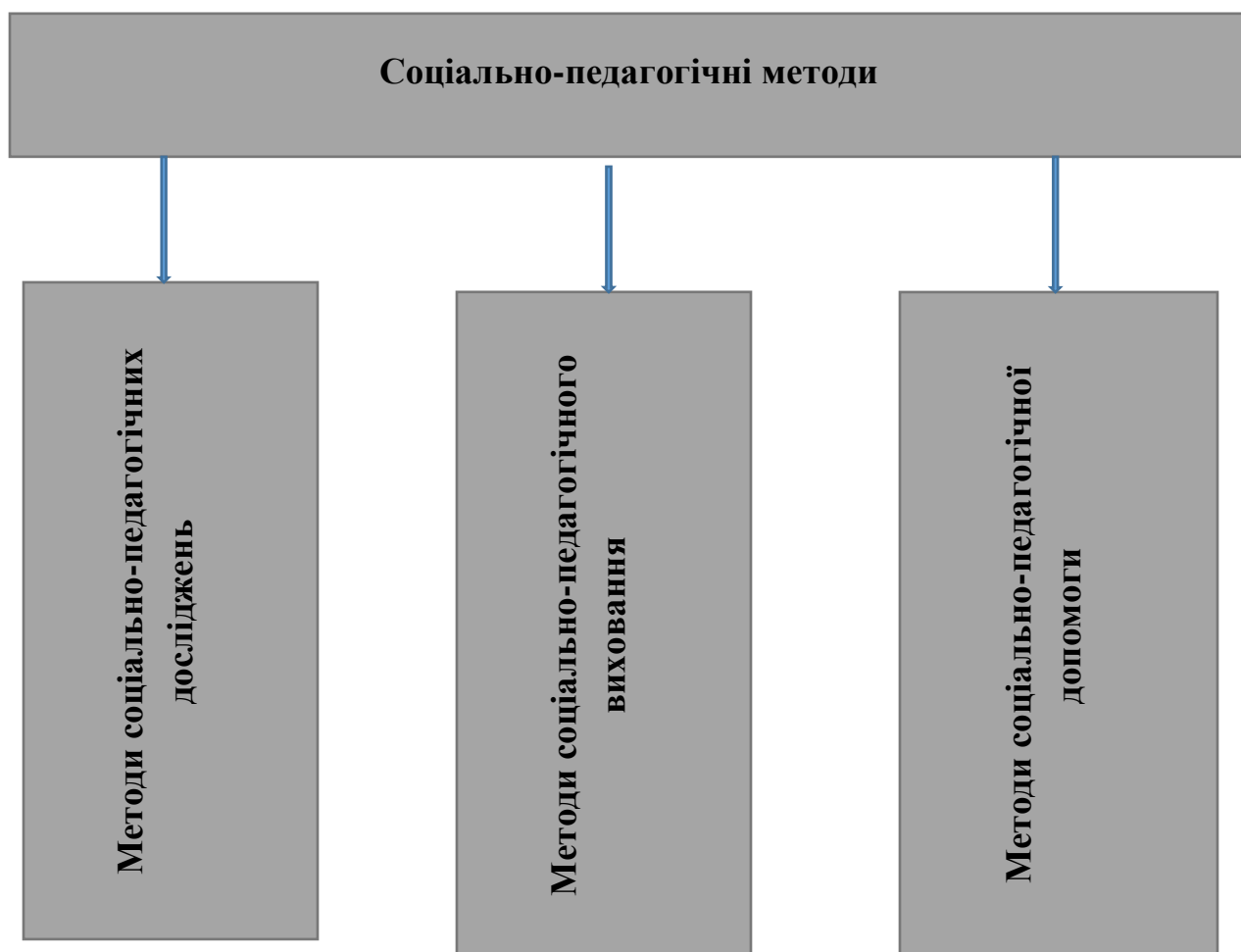

Рисунок 5. Соціально-педагогічні методи

До методів соціально-педагогічного виховання належать: приклад, дискусія, диспут, розповідь, лекція, вправляння, організація суспільно-корисної діяльності, соціально-педагогічні тренінги тощо. Наприклад, проведення серії лекційних зустрічей на тему: «Війна та безпека»; приклади соціально-педагогічного впливу з похитивним результатом вирішення соціально-педагогічної проблеми дитини.

До *методів соціально-педагогічної допомоги* належать: соціально-педагогічний патронат, соціально-педагогічний супровід, соціально-педагогічна медіація, соціально-педагогічний тренінг тощо. Наприклад, соціально-педагогічний супровід дитини з синдромом Дауна в закладі загальної середньої освіти; соціально-педагогічне консультування сім'ї внутрішньо переміщених осіб.

Зробимо висновки щодо форм та методів соціально-педагогічної роботи з дітьми. Можна надати характеристику формам соціально-педагогічної роботи з дітьми, відповідно: за специфічними ознаками соціально-педагогічної роботи з дітьми; за напрямками соціально-педагогічної роботи з дітьми; за кількістю дітей; за домінуючим засобом соціально-педагогічної роботи з дітьми; за складністю побудови соціально-педагогічної роботи з дітьми; за характером змістового наповнення соціально-педагогічної роботи з дітьми; за цільовим призначення соціально-педагогічної роботи з дітьми. Методи соціально-педагогічної роботи з дітьми характеризуємо як: методи соціально-педагогічних досліджень; методи соціально-педагогічного виховання; методи соціально-педагогічної допомоги.

1.3. Особливості соціально-педагогічної роботи з дітьми в закладах освіти

Фахівець соціально-педагогічної роботи з дітьми є важливою фігурою у системі закладів освіти. Його діяльність здійснюється у дошкільних закладах освіти, загальних середніх закладах освіти, позашкільних закладах освіти, професійних закладах освіти, вищих закладах освіти та неформальних освітніх закладах. Необхідно зазначити, що працюючи з дітьми, соціальний педагог є частиною мультидисциплінарної команди разом з практичним психологом, медичним працівником, юристом, педагогом та офіцером поліції. В закладах освіти його діяльність орієнтована за задоволення потреб суб'єктів освітнього

процесу; створення безпечного, ресурсного, мотивуючого, цікавого освітнього простору.

Для того, щоб визначити особливості соціально-педагогічної роботи з дітьми в закладах освіти, необхідно відштовхуватись від функцій, які здійснює соціальний педагог. До функцій соціального педагога в закладах освіти відносяться: діагностична, соціально-перетворювальна, прогностична, консультативна, терапевтична, захистна, профілактична (превентивна), організаційна (Рисунок 6.).

Діагностична функція соціального педагога: досліджує особливості індивідуального розвитку та результати діяльності дітей, неформальних дитячих об'єднань тощо; досліджує вплив освітнього середовища, сім'ї, громади на дітей. Наприклад, дослідження причини зниження академічної успішності дітей; інтелектуального потенціалу дітей з порушенням інтелектуального розвитку; дослідження проявів булінгу у дитячому колективі в закладі загальної середньої освіти.

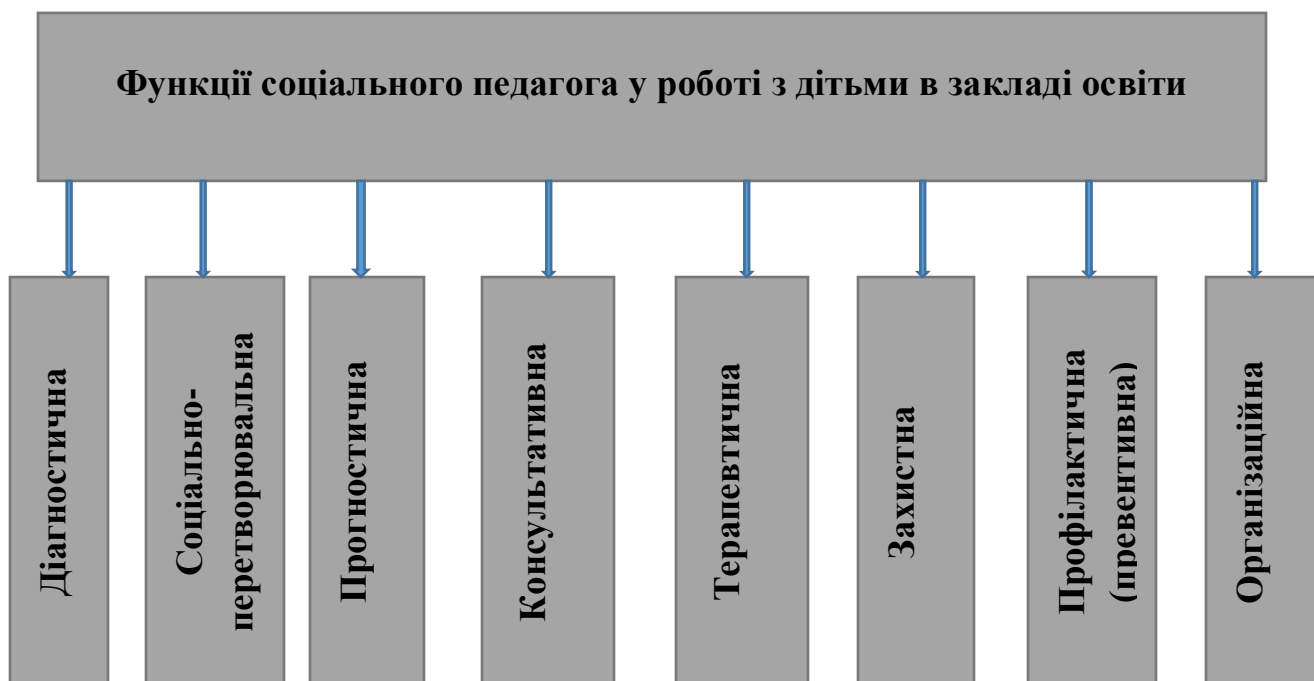

Рисунок 6. Функції соціального педагога у роботі з дітьми в закладі освіти

Соціально-перетворювальна функція соціального педагога: надання соціально-педагогічних послуг, спрямовані на задоволення соціально-педагогічних потреб дітей; здійснює соціально-педагогічний супровід дітей; сприяє успішній соціалізації та професійної самовизначення дітей. Наприклад, профорієнтаційна діяльність з дітьми з низьким рівнем академічної успішності в закладі загальної середньої освіти; представництво інтересів дитини у державних закладах виконання покарання.

Прогностична функція соціального педагога: прогнозує посилення негативних чи позитивних сторін соціально-педагогічної ситуації, що сприяє розвитку дітей; прогнозує індивідуальний маршрут розвитку дитини в умовах закладу загальної середньої освіти. Наприклад, дослідження освітніх можливостей дітей, які мають хронічні захворювання; дослідження впливу маргінального середовища на академічну успішність дітей.

Консультативна функція соціального педагога: рекомендації дітям, сім'ям, педагогічним працівникам з питань соціально-педагогічної роботи; здійснює соціально-педагогічну консультативну діяльність для дітей, дитячих об'єднань, молодіжних об'єднань тощо. Наприклад, здійснення соціально-педагогічної консультативної діяльності для дітей, які зазнали булінг-агресії; надання соціальної, педагогічної, психологічної, юридичної підтримки дитячим об'єднанням.

Терапевтична функція соціального педагога: здійснення соціально-педагогічної терапії по відношенню до дітей, які цього потребують; робота терапевтичного характеру у вирішенні глибинних соціально-педагогічних проблем дітей. Наприклад, довготривала робота з групою фахівців з дітьми, які зазнали насильницьких дій.

Захистна функція соціального педагога: забезпечує дотримання захисту прав дітей; представництво інтересів дітей (заклади освіти, поліції, службах у справах

неповнолітніх тощо). Наприклад, представництво інтересів дітей з інвалідністю в закладах освіти; соціальний захист дітей з малозабезпечених родин.

Профілактична (превентивна) функція соціального педагога: превенція дітей щодо доцільності займати активну громадянську позицію, ведення здорового способу життя тощо; попередження негативних явищ в дитячому колективі. Наприклад, система превентивних заходів щодо попередження вживання алкоголю, наркотиків, табакопаління; превенцій явищ булінгу та кібербулінку в дитячих колективах у закладах освіти.

Організаційна функція соціального педагога: здійснює взаємодію усіх суб'єктів соціально-педагогічного виховання; стимулює активну громадянську позицію дітей; формує систему ресурсних взаємостосунків серед дітей. Організаційна функція соціального педагога сприяє розкриттю здібностей, талантів дітей через їх участь у спортивній, музичній, художній, науковій, технічній творчості. Комунікує з громадою, громадськими організаціями тощо до просвітницької, виховної, спортивно-оздоровчої видів роботи. Наприклад, соціально-педагогічна робота з дітьми «групи ризику» [20, С. 111 – 114].

Актуально зазначити, що у зв'язку з військовою агресією росії в Україні, функціонал соціального педагога з дітьми в закладах освіти значно розширився. Постійні ракетні атаки міст та сел України, окупація територій та небезпека втрати життя кожен день, сформували нові технології, методи та форми соціально-педагогічної роботи з дітьми. Особливої уваги заслуговує новий напрямок соціально-педагогічної роботи з дітьми в закладі освіти – соціально-педагогічна робота з дітьми в укритті. Підкреслемо, що освітній процес у закладі освіти для дітей продиктовані вимогами безпеки. В укритті, питання безпеки суб'єктів освітнього процесу на першому місці. Необхідною стає здійснення інформаційно-просвітницької діяльності на теми: «Тривожна валізка», «Обвал будівлі», «Експресна евакуація», «Пожежа в укритті» тощо. Важливою стає діагностична, консультативна, захистна соціально-педагогічна робота з дітьми.

Отже, клієнтські групи фахівця соціальної педагогіки закладів освіти значно розширились: внутрішньо переміщені діти; зовнішньо переміщені діти; діти, які перебувають на окупованих територіях; діти, яких було примусово вивезено на територію росії; діти, які перебувають у зонах бойвих дій. З'являється новий напрямок соціальної педагогіки – соціальна педагогіка в умовах війни. Важливо, використовувати результативні та дієві вітчизняні соціально-педагогічні практики роботи з дітьми, досліджувати провідний міжнародний досвід. Особливо цікавими є науково-прикладні дослідження вітчизняних науковців та практиків соціальної педагогіки в Україні, в умовах війни. Необхідними є технології соціально-педагогічної роботи з дітьми, які були примусово розлучені з сім'єю, вивезені на територію росії та повернені на територію України.

Висновки до першого розділу

Підсумовуючи результати аналізу класифікацій напрямків соціально-педагогічної роботи з дітьми ми визначаємо наступні напрямки соціально-педагогічної роботи з дітьми: соціально-педагогічна робота з сім'єю; соціально-педагогічна робота в закладах освіти; соціально-педагогічна робота в громаді; соціально-педагогічна робота в недержавних організаціях; соціально-педагогічна робота в державних закладах; соціально-педагогічна робота в пенітенціарних закладах; соціально-педагогічна робота в рекреаційних закладах.

Можна надати характеристику формам соціально-педагогічної роботи з дітьми, відповідно: за специфічними ознаками соціально-педагогічної роботи з дітьми; за напрямками соціально-педагогічної роботи з дітьми; за кількістю дітей; за домінуючим засобом соціально-педагогічної роботи з дітьми; за складністю побудови соціально-педагогічної роботи з дітьми; за характером змістового наповнення соціально-педагогічної роботи з дітьми; за цільовим призначення соціально-педагогічної роботи з дітьми. Методи соціально-педагогічної роботи з дітьми характеризуємо як: методи соціально-педагогічних досліджень; методи соціально-педагогічного виховання; методи соціально-педагогічної допомоги.

За результатами теоретичного аналізу ряду вітчизняних та зарубіжних наукових джерел нами:

- проаналізовано зміст соціально-педагогічної роботи з дітьми в науковій та прикладній літературі;
- з'ясовано особливості соціально-педагогічної роботи з дітьми в закладах освіти;
- визначено соціально-педагогічні практики роботи з дітьми в умовах війни;

- обґрунтовано та експериментально перевірено складові соціально-педагогічної роботи з дітьми початкової школи закладу загальної середньої освіти в умовах війни.

Вашій увазі пропонуються основні результати теоретичного аналізу і базові поняття дослідження.

Варто зазначити, що сьогодні є дуже важливою робота соціального педагога з дітьми в закладах освіти, створення для кожної дитини безпечного освітнього середовища та забезпечення базових потреб дітей в умовах війни.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗМІСТУ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ В УМОВАХ ВІЙНИ

2.1. Організація, хід та результати емпіричного дослідження змісту соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах війни

В процесі емпіричного дослідження нами організовано та проведено *анкетування* фахівців Міського центру дитини (м. Київ) – 8 фахівців; закладу загальної середньої освіти № 254 (м. Київ) – 8 фахівців; закладу загальної середньої освіти № 61 (м. Київ) – 10 фахівців; закладу загальної середньої освіти № 318 (м. Київ) – 4 фахівці. *В цілому*, 30 фахівців віком від 25 до 60 років, які здійснюють соціально-педагогічну роботу з дітьми віком від 6 до 18 років.

Анкетування фахівців на тему: «Зміст соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах війни» відбувалось в офлайн-форматі та онлайн-форматі.

Анкета містила 22 запитання та виглядала наступним чином:

1. Чи здійснюєте Ви соціально-педагогічну роботу з дітьми?

А) Так, постійно;

Б) Так, час від часу;

В) Ні;

Г) Ваш варіант.....

2. Який вік дітей з ким Ви працюєте?

А) 6-18 років;

Б) 6-10 років;

В) 10-18 років;

Г) Ваш варіант.....

3. Які заходи соціально-педагогічного характеру Ви здійснюєте для дітей?

А) Просвітницькі;

Б) Захисні;

- В) Інклюзивні;
- Г) Ваш варіант.....
4. Чи змінилась соціально-педагогічна робота з дітьми в умовах війни?
- А) Так, повністю;
- Б) Так, частково;
- В) Ні;
- Г) Ваш варіант.....
5. Яка головна потреба дітей в умовах війни?
- А) Безпека;
- Б) Інклюзія;
- В) Освіта;
- Г) Ваш варіант.....
6. З якими проблемами стикаються діти під час війни?
- А) Фізіологічними;
- Б) Психологічними;
- В) Соціально-педагогічними;
- Г) Ваш варіант.....
7. Чи змінились форми та методи соціально-педагогічного впливу на дітей під час війни?
- А) Так, повністю;
- Б) Так, частково;
- В) Ні;
- Г) Ваш варіант.....
8. Чи змінились технології соціально-педагогічного впливу на дітей під час війни?
- А) Так, повністю;
- Б) Так, частково;
- В) Ні;

- Г) Ваш варіант.....
9. Чи відчуваєте Ви потребу у підвищенні професійної кваліфікації?
- А) Так, постійно;
- Б) Так, час від часу;
- В) Ні;
- Г) Ваш варіант відповіді.....
10. Чи виникали складнощі у процесі здійснення професійної діяльності в нестандартних умовах?
- А) Так, постійно;
- Б) Так, час від часу;
- В) Ні;
- Г) Ваш варіант відповіді.....
11. Чи маєте Ви досвід здійснення професійної діяльності в укритті?
- А) Так, постійно;
- Б) Так, час від часу;
- В) Ні;
- Г) Ваш варіант.....
12. Чи відчували Ви небезпеку для власного життя та здоров'я під час виконання професійних обов'язків?
- А) Так, часто;
- Б) Так, час від часу;
- В) Ні;
- Г) Ваш варіант.....
13. Які соціалізуючі соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?
- А) Робота з дитиною індивідуально;
- Б) Робота з групою дітей;
- В) Робота з дітьми в онлайн-середовищі;

- Г) Ваш варіант.....
14. Які правові соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?
- А) Юридично-просвітницькі лекторії;
 - Б) Правові диспути;
 - В) Соціально-педагогічні тренінги;
- Г) Ваш варіант.....
15. Які комунікативноорієнтовані соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?
- А) Дискусійні клуби;
 - Б) Марафони, квести;
 - В) Комунікативні дебати;
- Г) Ваш варіант.....
16. Які здоров'єзберігаючі соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?
- А) Тематичні дні здоров'я;
 - Б) Просвітницькі лекторії;
 - В) Дебати;
- Г) Ваш варіант.....
17. Які ігрові соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?
- А) Марафони;
 - Б) Квести;
 - В) Руханки;
- Г) Ваш варіант.....
18. Які навчальні соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?
- А) Тематичні лекції;

- Б) Відео-фільми;
 В) Семінари;
 Г) Ваш варіант
19. Які просвітницькі соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?
 А) Роздаткові матеріали;
 Б) Екскурсії;
 В) Тематичні вечори;
 Г) Ваш варіант.....
20. Підкресліть, яких знань Вам не вистачає у роботі з дітьми під час війни?
 А) Медичні знання;
 В) Психологічні знання;
 Г) Юридичні знання;
 Г) Ваш варіант.....
21. В якій сфері професійного розвитку Ви бачите себе у роботі з дітьми в умовах війни?
 А) Методична робота;
 Б) Наукова робота;
 В) Адміністративна робота;
 Г) Ваш варіант.....
22. Чи бачите Ви перспективи соціально-педагогічної роботи з дітьми в післявійськовий час?
 А) Так, обов'язково;
 Б) Так, частково;
 В) Ні;
 Г) Ваш варіант.....

Проаналізуємо відповіді фахівців соціально-педагогічної роботи на кожне з запитань.

На перше запитання: «*Чи здійснюєте Ви соціально-педагогічну роботу з дітьми?*» (таблиця 1, графік 1) ми отримали відповіді, що всі 30 фахівців соціально-педагогічної роботи працюють з клієнтською групою – діти. 25 респондентів (83,3 %) відмітили, що це відбувається постійно; 5 респондентів (16,7 %), що час від часу. Можна зробити висновок, що дослідження змісту соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах війни саме з цією групою респондентів є оптимальною.

Питання 1	Респонденти	Відсотки
Чи здійснюєте Ви соціально-педагогічну роботу з дітьми?		
Так, постійно	25	83,3
Так, час від часу	5	16,7
Ні	0	0,0
Ваш варіант	0	0,0

Таблиця 1. Чи здійснюєте Ви соціально-педагогічну роботу з дітьми?

Графік 1. Чи здійснюєте Ви соціально-педагогічну роботу з дітьми?

В межах другого запитання: «Який вік дітей з ким Ви працюєте?» (таблиця 2, графік 2) ми визначили, що 20 респондентів (66,7%) працюють з дітьми віком від 6 до 18 років.; 5 респондентів (16,7 %) – від 6 до 10 років; 3 респонденти (10%) – від 10 до 18 років; 2 респонденти (6,6 %) – 6-14 років. Аналізуючи результати, варто зазначити, що соціально-педагогічна діяльність актуальна і у роботі з дітьми початкової школи, підлітка основної школи, старшокласниками.

Питання 2		Респонденти	Відсотки
Який вік дітей з ким Ви працюєте?			
6-18 років		20	66,7
6-10 років		5	16,7
10-18 років		3	10,0
6-14 років		2	6,6

Таблиця 2. Який вік дітей з ким Ви працюєте?

Графік 2. Який вік дітей з ким Ви працюєте?

На третє запитання: «Які заходи соціально-педагогічного характеру Ви здійснюєте для дітей?» (таблиця 3, графік 3) було отримано наступні відповіді: 10 респондентів (33,3 %) зазначили, що це просвітницькі соціально-педагогічні заходи; 10 респондентів (33,3 %) – захисні соціально-педагогічні заходи; 5 респондентів (16,7 %) – інклюзивні соціально-педагогічні заходи; 5 респондентів (16,7 %) – всі можливі соціально-педагогічні заходи. Підкреслимо, що першочерговими залишаються просвітницькі та захисні соціально-педагогічні заходи.

Питання 3		
Які заходи соціально-педагогічного характеру Ви здійснюєте для дітей?	Респонденти	Відсотки
Просвітницькі	10	33,3
Захисні	10	33,3
Інклюзивні	5	16,7
Всі можливі соціально-педагогічні заходи	5	16,7

Таблиця 3. Які заходи соціально-педагогічного характеру Ви здійснюєте для дітей?

Графік 3. Які заходи соціально-педагогічного характеру Ви здійснюєте для дітей?

Четверте запитання: «Чи змінилась соціально-педагогічна робота з дітьми в умовах війни?» (таблиця 4, графік 4). Респонденти відповіли наступним чином: 25 респондентів (83,3 %) – так, повністю, 5 респондентів (16,7 %) – так, частково. Тема магістерської роботи є актуальною та потребує подальших науково-прикладних досліджень.

Питання 4		Респонденти	Відсотки
Чи змінилась соціально-педагогічна робота з дітьми в умовах війни?			
Так, повністю		25	83,3
Так, частково		5	16,7
Ні		0	0,0
Ваш варіант		0	0,0

Таблиця 4. Чи змінилась соціально-педагогічна робота з дітьми в умовах війни?

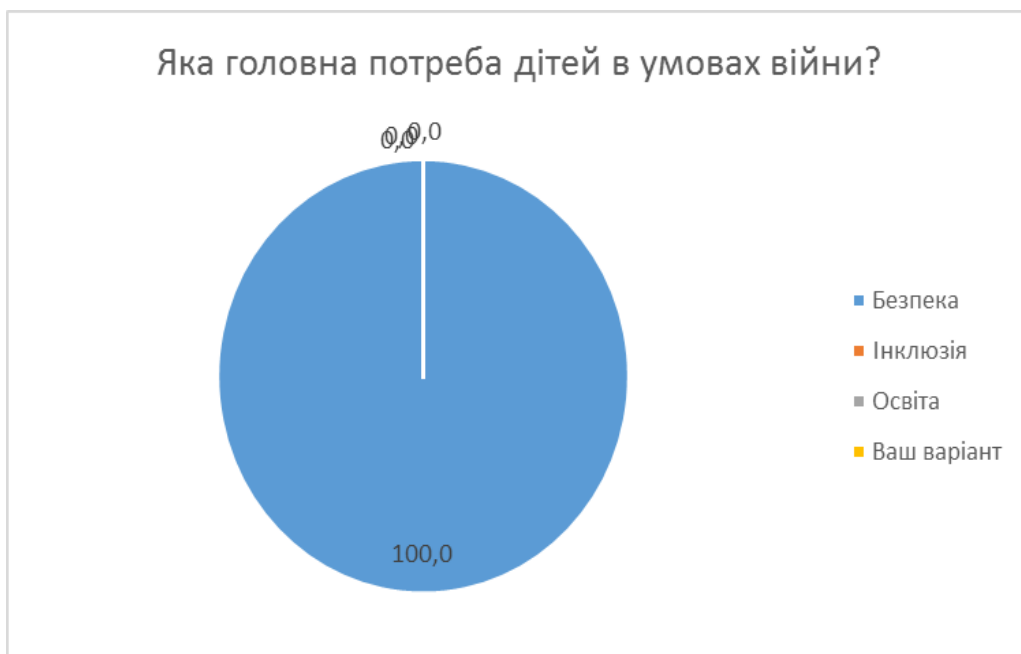

Графік 4. Чи змінилась соціально-педагогічна робота з дітьми в умовах війни?

П'яте запитання: «*Яка головна потреба дітей в умовах війни?*» (таблиця 5, графік 5) було отримано наступні відповіді: 30 респондентів (100 %) відмітили, що це є безпека. Зазначимо, що більшість респондентів прокоментували, що безпека є першочерговою, освітньо-виховні послуги – другорядні.

Питання 5	Респонденти	Відсотки
Яка головна потреба дітей в умовах війни?		
Безпека	30	100,0
Інклюзія	0	0,0
Освіта	0	0,0
Ваш варіант	0	0,0

Таблиця 5. Яка головна потреба дітей в умовах війни?

Графік 5. Яка головна потреба дітей в умовах війни?

Шосте запитання: «*З якими проблемами стикаються діти під час війни?*» (таблиця 6, графік 6). Респонденти надали наступні відповіді: 10 респондентів

(33,3%) – фізіологічні проблеми; 10 респондентів (33,3%) – психологічні проблеми; 5 респондентів (16,7 %) – соціально-педагогічні проблеми; 5 респондентів (16,7 %) – всі перераховані проблеми. За результатами анкетування, можна підкреслити, що соціально-педагогічна робота з проблемами дітей має відбуватись комплексно та відповідно потреб.

Питання 6		
З якими проблемами стикаються діти під час війни?	Респонденти	Відсотки
Фізіологічні	10	33,3
Психологічні	10	33,3
Соціально-педагогічні	5	16,7
Всі перераховані варіанти	5	16,7

Таблиця 6. З якими проблемами стикаються діти під час війни?

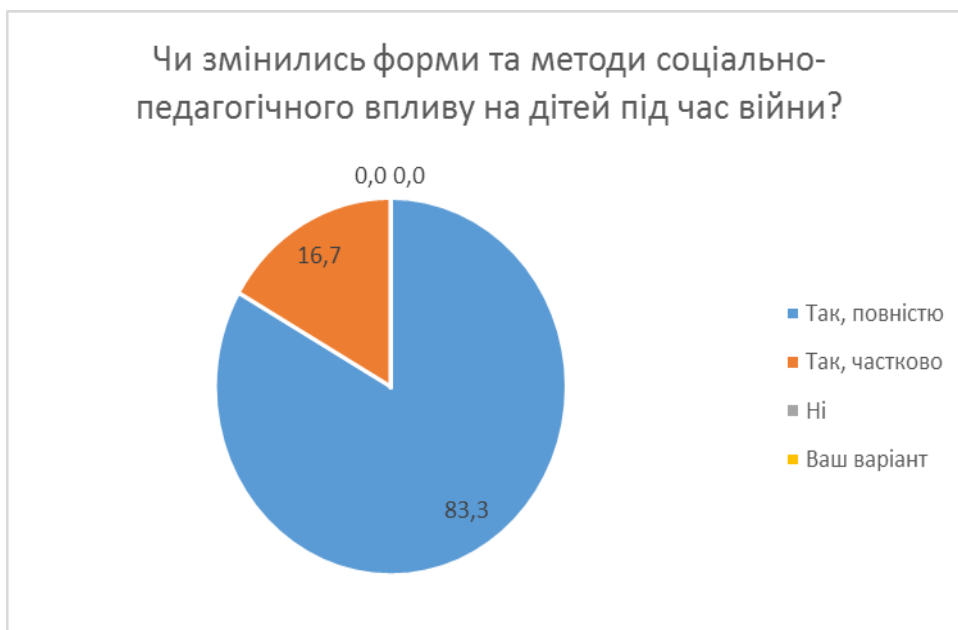
Графік 6. З якими проблемами стикаються діти під час війни?

Сьоме запитання: «Чи змінились форми та методи соціально-педагогічного впливу на дітей під час війни?» (таблиця 7, графік 7) було отримано наступні відповіді: 25 респондентів (83,3 %) – так, повністю; 5 респондентів (16,7%) – так,

частково. Надані відповіді підкреслюють необхідність пошуку нових інструментів соціально-педагогічної діяльності у роботі з дітьми.

Питання 7		Респонденти	Відсотки
Чи змінились форми та методи соціально-педагогічного впливу на дітей під час війни?			
Так, повністю		25	83,3
Так, частково		5	16,7
Ні		0	0,0
Ваш варіант		0	0,0

Таблиця 7. Чи змінились форми та методи соціально-педагогічного впливу на дітей під час війни?

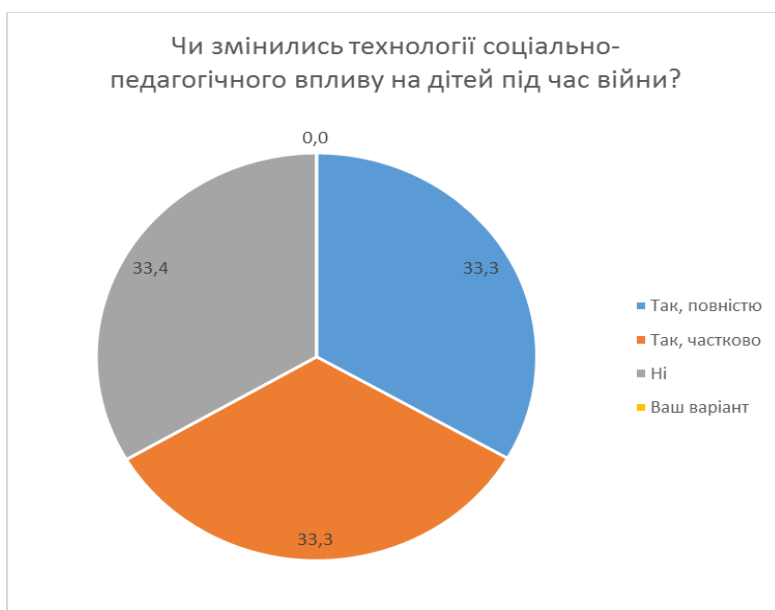

Графік 7. Чи змінились форми та методи соціально-педагогічного впливу на дітей під час війни?

Восьме запитання: «Чи змінились технології соціально-педагогічного впливу на дітей під час війни?» (таблиця 8, графік 8) було отримано наступні відповіді: 10 респондентів (33,3 %) – так, повністю; 10 респондентів (33,3%) – так, частково; 10 респондентів (33,4%) – ні. Більшість респондентів дотримуються позиції, що технології соціально-педагогічної роботи з дітьми під час війни потребують інновацій.

Питання 8	Респонденти	Відсотки
Чи змінились технології соціально-педагогічного впливу на дітей під час війни?		
Так, повністю	10	33,3
Так, частково	10	33,3
Ні	10	33,4
Ваш варіант	0	0

Таблиця 8. Чи змінились технології соціально-педагогічного впливу на дітей під час війни?

Графік 8. Чи змінились технології соціально-педагогічного впливу на дітей під час війни?

Дев'яте запитання: «Чи відчуваєте Ви потребу у підвищенні професійної кваліфікації?» (таблиця 9, графік 9) було отримано наступні відповіді: 25 респондентів (83,3 %) – так, повністю; 5 респондентів (16,7 %) – так, частково. Респонденти переконані у необхідності підвищенні професійної кваліфікації під час війни та післявійськового часу.

Питання 9	Респонденти	Відсотки
Чи відчуваєте Ви потребу у підвищенні професійної кваліфікації?		
Так, повністю	25	83,3
Так, частково	5	16,7
Ні	0	0,0
Ваш варіант	0	0,0

Таблиця 9. Чи відчуваєте Ви потребу у підвищенні професійної кваліфікації?

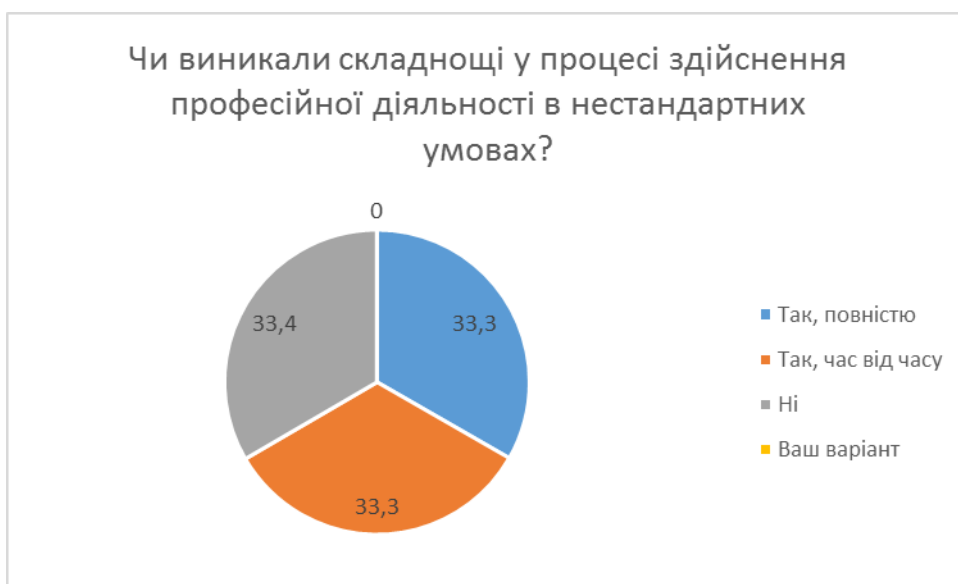
Графік 9. Чи відчуваєте Ви потребу у підвищенні професійної кваліфікації?

Десяте запитання: «Чи виникали складнощі у процесі здійснення професійної діяльності в нестандартних умовах?» (таблиця 10, графік 10) було отримано наступні відповіді: 10 респондентів (33,3 %) – так, постійно; 10 респондентів

(33,3%) – так, час від часу; 10 респондентів (33,4%) – ні. Респонденти під час війни мали необхідність здійснювати свою професійну діяльність в нестандартних умовах.

Питання 10	Респонденти	Відсотки
Чи виникали складнощі у процесі здійснення професійної діяльності в нестандартних умовах?		
Так, постійно	10	33,3
Так, час від часу	10	33,3
Ні	10	33,4
Ваш варіант	0	0,0

Таблиця 10. Чи виникали складнощі у процесі здійснення професійної діяльності в нестандартних умовах?

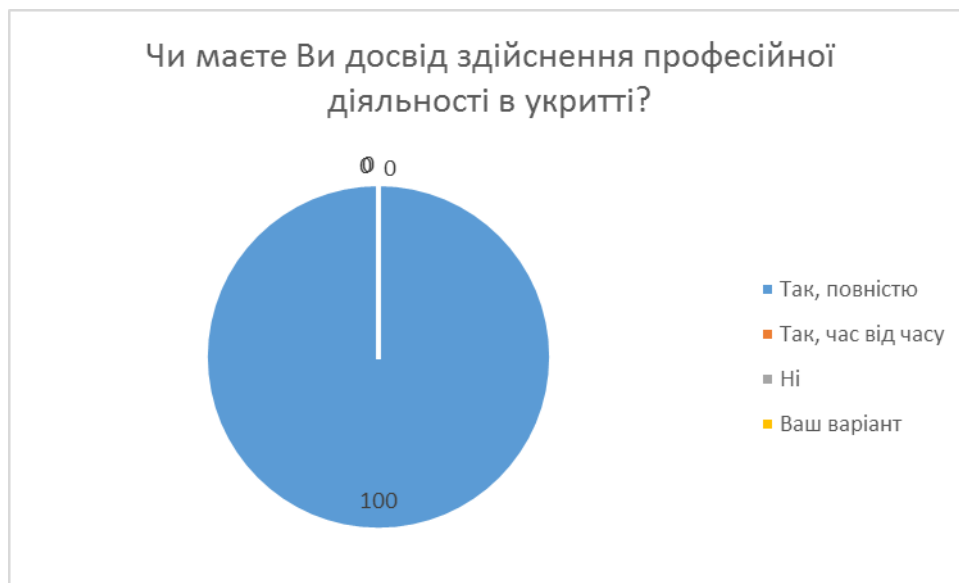

Графік 10. Чи виникали складнощі у процесі здійснення професійної діяльності в нестандартних умовах?

Одинадцяте запитання: «Чи маєте Ви досвід здійснення професійної діяльності в укритті?» (таблиця 11, графік 11). Респонденти відповіли наступним чином: 30 респондентів (100 %) –так, постійно. Респонденти відмітили досвід професійної діяльності в умовах війни.

Питання 11	Респонденти	Відсотки
Чи маєте Ви досвід здійснення професійної діяльності в укритті?		
Так, постійно	30	100,0
Так, час від часу	0	0,0
Ні	0	0,0
Ваш варіант	0	0,0

Таблиця 11. Чи маєте Ви досвід здійснення професійної діяльності в укритті?

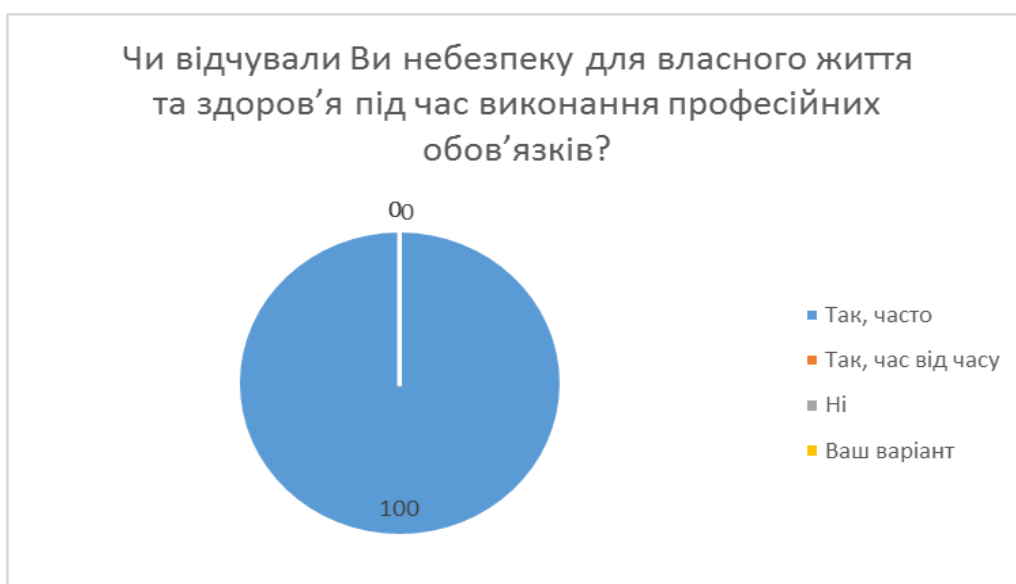
Графік 11. Чи маєте Ви досвід здійснення професійної діяльності в укритті?

Дванадцяте запитання: «Чи відчували Ви небезпеку для власного життя та здоров'я під час виконання професійних обов'язків?» (таблиця 12, графік 12) було отримано наступні відповіді: 30 респондентів (100 %) відповіли – так, часто.

Відповіді підкреслюють особливу небезпеку роботи фахівця соціальної педагогіки з дітьми в умовах війни.

Питання 12	Респонденти	Відсотки
Чи відчували Ви небезпеку для власного життя та здоров'я під час виконання професійних обов'язків?		
Так, часто	30	100,0
Так, час від часу	0	0,0
Ні	0	0,0
Ваш варіант	0	0,0

Таблиця 12. Чи відчували Ви небезпеку для власного життя та здоров'я під час виконання професійних обов'язків?

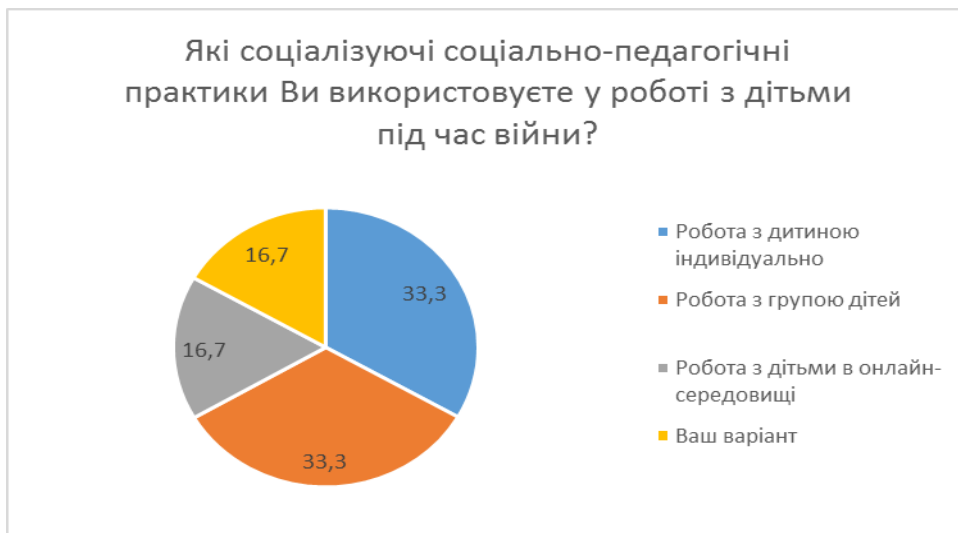
Графік 12. Чи відчували Ви небезпеку для власного життя та здоров'я під час виконання професійних обов'язків?

Тринадцяте запитання: «Які соціалізуючі соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?» (таблиця 13, графік 13) було

отримано наступні відповіді: 10 респондентів (33,3 %) – робота з дитиною індивідуально; 10 респондентів (33,3 %) – робота з групою дітей; 5 респондентів (16,7 %) – робота з дітьми в онлайн-середовищі; 5 респондентів (16,7 %) – роботу і індивідуально з дитиною, і з групою дітей. Соціалізуючі соціально-педагогічні практики з дітьми під час війни є актуальними і у рооті з однією людиною, і з групою дітей, і в онлайн-середовищі.

Питання 13	Респонденти	Відсотки
Які соціалізуючі соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?		
Робота з дитиною індивідуально	10	33,3
Робота з групою дітей	10	33,3
Робота з дітьми в онлайн-середовищі	5	16,7
Ваш варіант	5	16,7

Таблиця 13. Які соціалізуючі соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?

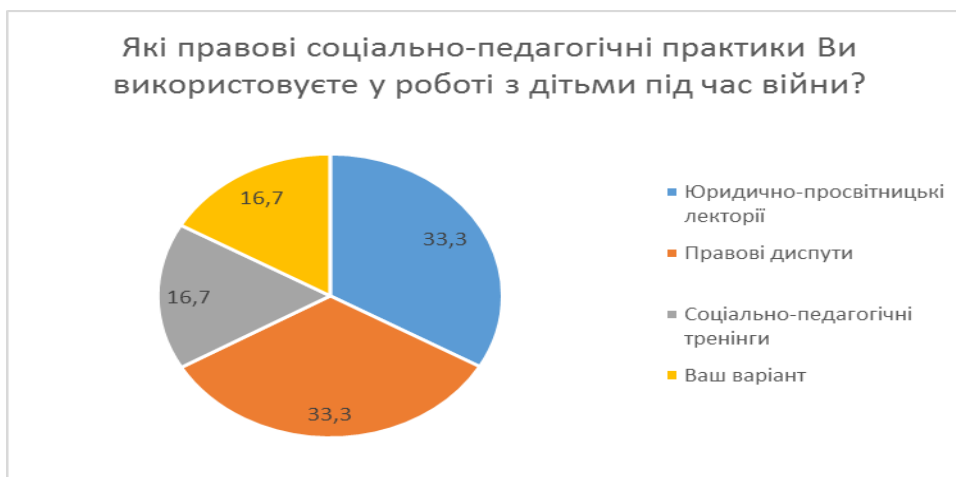

Графік 13. Які соціалізуючі соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?

Чотирнадцяте запитання: «Які правові соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?» (таблиця 14, графік 14) було отримано наступні відповіді: 10 респондентів (33,3 %) – юридично-просвітницькі лекторії; 10 респондентів (33,3 %) – правові диспути; 5 респондентів (16,7 %) – соціально-педагогічні тренінги; 5 респондентів (16,7 %) – визначили правові семінари. Як відмічають респонденти, найефективнішими правовими соціально-педагогічними практиками є юридично-просвітницькі лекторії та правові диспути.

Питання 14	Респонденти	Відсотки
Які правові соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?		
Юридично-просвітницькі лекторії	10	33,3
Правові диспути	10	33,3
Соціально-педагогічні тренінги	5	16,7
Ваш варіант	5	16,7

Таблиця 14. Які правові соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?

Графік 14. Які правові соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?

П'ятнадцяте запитання: «Які комунікативні соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?» (таблиця 15, графік 15) було отримано наступні відповіді: 10 респондентів (33,3%) – дискусійні клуби; 10 респондентів (33 %) – марафони, квести; 5 респондентів (16,7 %) – комунікативні дебати; 5 респондентів (16,7 %) – мовні клуби в онлайн-середовищі. Підкреслимо, що популярними комунікативними соціально-педагогічними практиками у роботі з дітьми під час війни є дискусійні клуби, марафони, квестию

Питання 15	Респонденти	Відсотки
Які комунікативні соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?		
Дискусійні клуби	10	33,3
Марафони, квести	10	33,3
Комунікативні дебати	5	16,7
Ваш варіант	5	16,7

Таблиця 15. Які комунікативні соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?

Графік 15. Які комунікативні соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?

Шістнадцяте запитання: «Які здоров'єзберігаючі соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?» (таблиця 16, графік 16) було отримано наступні відповіді: 10 респондентів (33,3 %) – тематичні дні здоров'я; 10 респондентів (33,3 %) – просвітницькі лекторії; 5 респондентів (16,7 %) – дебати; 5 респондентів (16,7 %) – спортивно-оздоровчі марафони, здоров'єзберігаючі соціальні телеграм-канали. Респонденти охарактеризували здоров'єзберігаючі соціально-педагогічні практики як важливі, необхідні у роботі з дітьми в умовах війни.

Питання 16	Респонденти	Відсотки
Які здоров'єзберігаючі соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?		
Тематичні дні здоров'я	10	33,3
Просвітницькі лекторії	10	33,3
Дебати	5	16,7
Ваш варіант	5	16,7

Таблиця 16. Які здоров'єзберігаючі соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?

Графік 16. Які здоров'єзберігаючі соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?

Сімнадцяте запитання: «Які ігрові соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?» (таблиця 17, графік 17) було отримано наступні відповіді: 10 респондентів (33,3 %) – марафони; 10 респондентів (33,3 %) – квести; 5 респондентів (16,7 %) – руханки; 5 респондентів (16,7 %) – ігрові заняття.

Питання 17	Респонденти	Відсотки
Які ігрові соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?		
Марафони	10	33,3
Квести	10	33,3
Руханки	5	16,7
Ваш варіант	5	16,7

Таблиця 17. Які ігрові соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?

Графік 17. Які ігрові соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?

Вісімнадцяте запитання: «Які навчальні соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?» (таблиця 18, графік 18) було отримано наступні відповіді: 10 респондентів (33,3 %) – тематичні лекції; 10 респондентів (33,3 %) – відео-фільми; 10 респондентів (33,3%) – семінари. Підкреслимо, що навчальні соціально-педагогічні практики є особливо необхідними у роботі з дітьми в умовах війни. Наприклад, під час повітряної тривоги або в онлайн-форматі.

Питання 18	Респонденти	Відсотки
Які навчальні соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?		
Тематичні лекції	10	33,3
Відео-фільми	10	33,3
Семінари	10	33,3
Ваш варіант	0	0

Таблиця 18. Які навчальні соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?

Графік 18. Які навчальні соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?

Дев'ятнадцяте запитання: «Які просвітницькі соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?» (таблиця 19, графік 19) було отримано наступні відповіді: 10 респондентів (33,3%) – роздатковий матеріал; 10 респондентів (33,3%) – екскурсії; 5 респондентів (16,7%) – тематичні вечори; 5 респондентів (16,7%) – квести, майстер-класи.

Питання 19	Респонденти	Відсотки
Які просвітницькі соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?		
Роздаткові матеріали	10	33,3
Екскурсії	10	33,3
Тематичні вечори	5	16,7
Ваш варіант	5	16,7

Таблиця 19. Які просвітницькі соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?

Графік 19. Які просвітницькі соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?

Двадцятье запитання: «Підкресліть, яких знань Вам не вистачає у роботі з дітьми під час війни?» (таблиця 20, графік 20) було отримано наступні відповіді: 5 респондентів (16,7%) – медичні знання; 10 респондентів (33,3%) – психологічні знання; 10 респондентів (33,3 %) – юридичні знання; 5 респондентів (16,7%) – підходять всі варіанти. Фахівці соціально-педагогічної роботи підкреслюють необхідність підвищення професійної кваліфікації (медичні, психологічні та юридичні знання щодо соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах війни).

Питання 20	Респонденти	Відсотки
Підкресліть, яких знань Вам не вистачає у роботі з дітьми під час війни?		
Медичні знання	5	16,7
Психологічні знання	10	33,3
Юридичні знання	10	33,3
Підходять всі варіанти	5	16,7

Таблиця 20. Підкресліть, яких знань Вам не вистачає у роботі з дітьми під час війни?

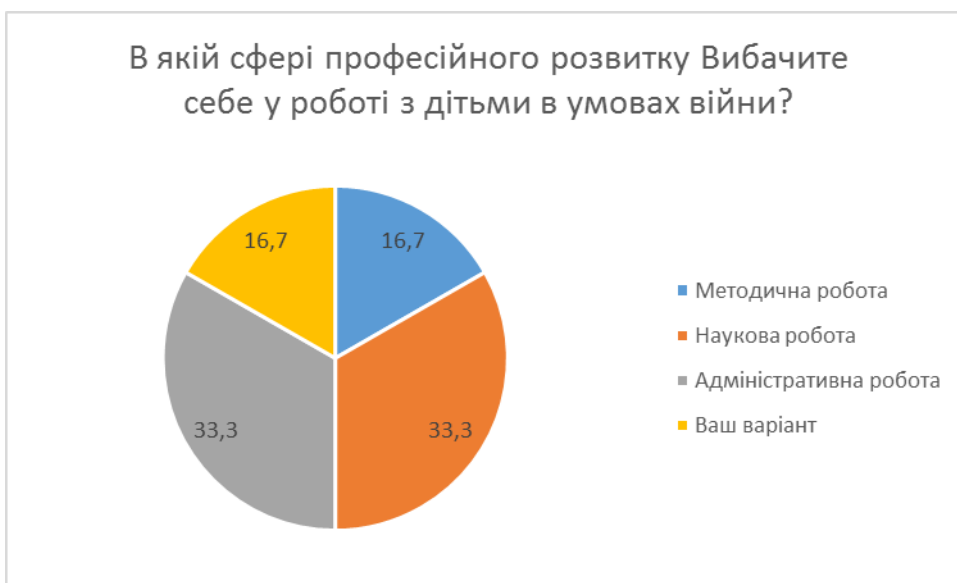

Таблиця 20. Підкресліть, яких знань Вам не вистачає у роботі з дітьми під час війни?

Двадцять перше запитання: «В якій сфері професійного розвитку Вибачите себе у роботі з дітьми в умовах війни?» (таблиця 21, графік 21) було отримано наступні відповіді: 5 респондентів (16,7 %) – методична робота; 10 респондентів (33,3%) – наукова робота; 10 респондентів (33,3 %) – адміністративна робота; 5 респондентів (16,7 %) – вдосконалення професійних знань, умінь та навичок.

Питання 21	Респонденти	Відсотки
В якій сфері професійного розвитку Вибачите себе у роботі з дітьми в умовах війни?		
Методична робота	5	16,7
Наукова робота	10	33,3
Адміністративна робота	10	33,3
Ваш варіант	5	16,7

Таблиця 21. В якій сфері професійного розвитку Вибачите себе у роботі з дітьми в умовах війни?

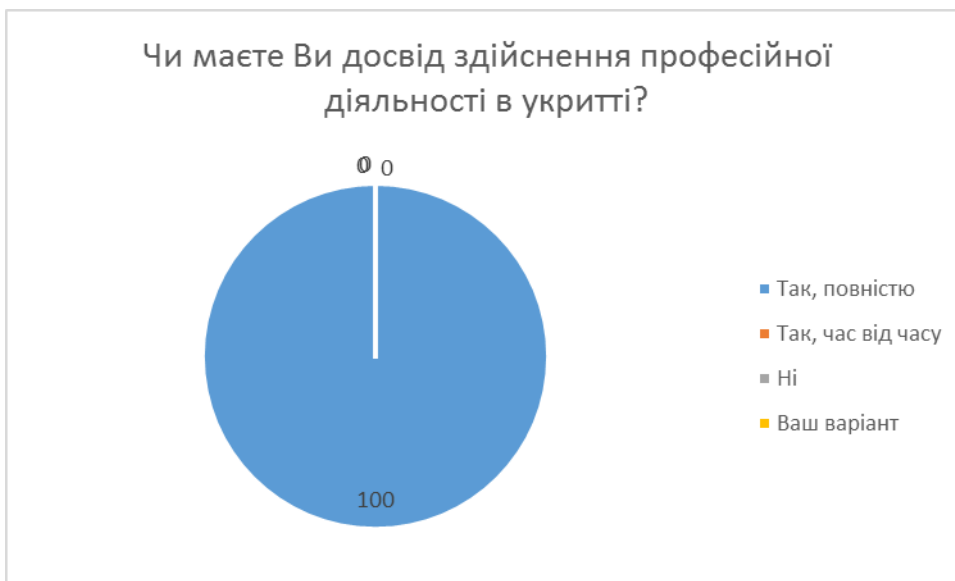

Графік 21. В якій сфері професійного розвитку Вибачите себе у роботі з дітьми в умовах війни?

Двадцять друге запитання: «Чи бачите Ви перспективи соціально-педагогічної роботи з дітьми в післявійськовий час?» (таблиця 22, графік 22) було отримано наступні відповіді: 30 респондентів (100 %) – так, обов’язково.

Питання 22	Респонденти	Відсотки
Чи бачите Ви перспективи соціально-педагогічної роботи з дітьми в післявійськовий час?		
Так, обов’язково	30	100
Так, частково	0	0
Ні	0	0
Ваш варіант	0	0

Таблиця 22. Чи бачите Ви перспективи соціально-педагогічної роботи з дітьми в післявійськовий час?

Графік 22. Чи бачите Ви перспективи соціально-педагогічної роботи з дітьми в післявійськовий час?

Результати анкетування фахівців соціальної педагогіки щодо роботи з дітьми в умовах війни підкреслили своєчасність науково-прикладних досліджень у соціально-педагогічній сфері, пошук нових технологій, методів, форм соціально-педагогічного впливу на дітей в умовах війни.

За результатами анкетування нами з'ясовано:

- 1) соціально-педагогічна робота з дітьми в умовах війни має свою специфіку;
- 2) соціально-педагогічна робота з дітьми в умовах війни має бути диференційована відповідно до віку дітей;
- 3) є необхідність підвищення кваліфікації фахівців щодо соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах війни;
- 4) є необхідність розробки технології соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах війни.

2.2. Соціально-педагогічні практики роботи з дітьми в умовах війни в Україні

Умови війни в Україні сьогодні змінили кожну людину. Звичайний уклад життя кожного українця, щоденні справи дитини, вибори людей похилого віку – вже не є актуальними. Багато дітей вимушені були виїхати за межі країни, багато – залишились в Україні. Поряд з жорстокими атаками ворога, українці продовжують жити та розвиваються. Працюють підприємства, заклади освіти, заклади дозвілля, громадські об'єднання тощо.

Необхідною на сьогодні є соціально-педагогічна робота з дитиною. Дошкільник, дитина молодшого шкільного віку, підліток є найбільш незахищеними категоріями населення.

Якщо розглядати соціально-педагогічну роботу, в цілому, можна відмітити, що це – різновид соціально-педагогічної діяльності, який здійснюється у певній соціальній інституції та який спрямований на точно визначений об'єкт впливу; засіб реалізації соціальної політики, як соціальний локатор, який визначає наслідки соціальної політики, і як діяльність із надання різного роду захисту, допомоги та підтримки людині, сім'ї чи спільноті у складних життєвих ситуаціях [1].

Соціально-педагогічну роботу з дітьми в умовах військового часу здійснюється в залежності від запитів, завдань та проблематики. Соціально-педагогічні практики роботи з дітьми в умовах війни в Україні можна розділити на три групи: *макрогрупа* (міська громада, Міністерство соціальної політики України, офіс президента України); *мезогрупа* (молодіжні об'єднання, волонтерський рух, громадська спільнота); *мікрогрупа* (сільське громадське об'єднання, психологічна служба закладу загальної середньої освіти) (Рисунок 7).

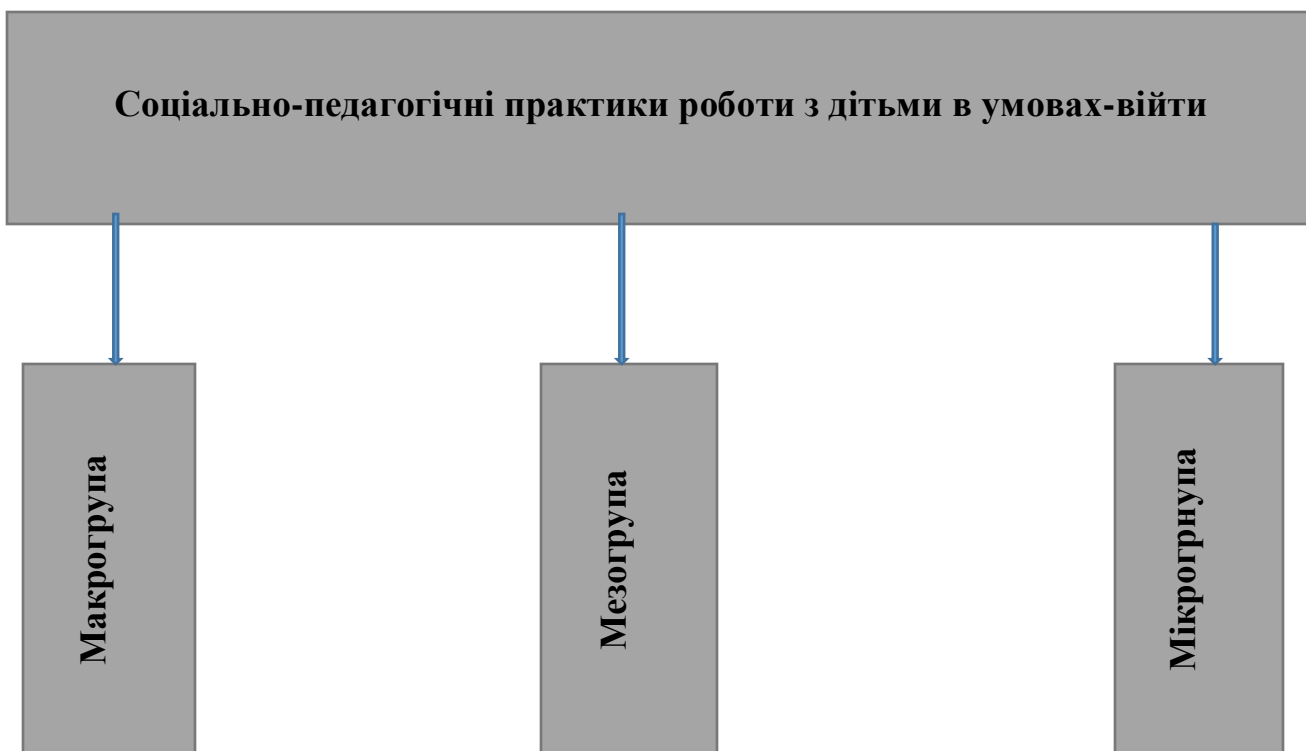

Рисунок 7. Соціально-педагогічні практики роботи з дітьми в умовах війни

Важливою, є робота соціального педагога з дітьми в закладах освіти, особливо, закладах загальної середньої освіти України. Адже, заклади загальної середньої освіти – універсальне соціальне та освітнє середовище для дитини [4].

Підкреслимо, що є стандартизовані та інноваційні підходи, технології, методи та форми роботи фахівця соціального педагога в закладах загальної середньої освіти. Він працює відповідно до функцій соціально-педагогічної діяльності, потреб суб'єктів освіти, вимог сучасності. Зазвичай, є плани соціально-педагогічної діяльності з дітьми початкової школи, підлітками основної школи та старшокласниками.

Умовно, соціально-педагогічні практики роботи з дітьми в закладах загальної середньої освіти в умовах війни, можна класифікувати на: *соціалізуючі, правові, комунікативноорієнтовані, здоров'язберезуючі, ігрові, навчальні, просвітницькі* (Рисунок 8).

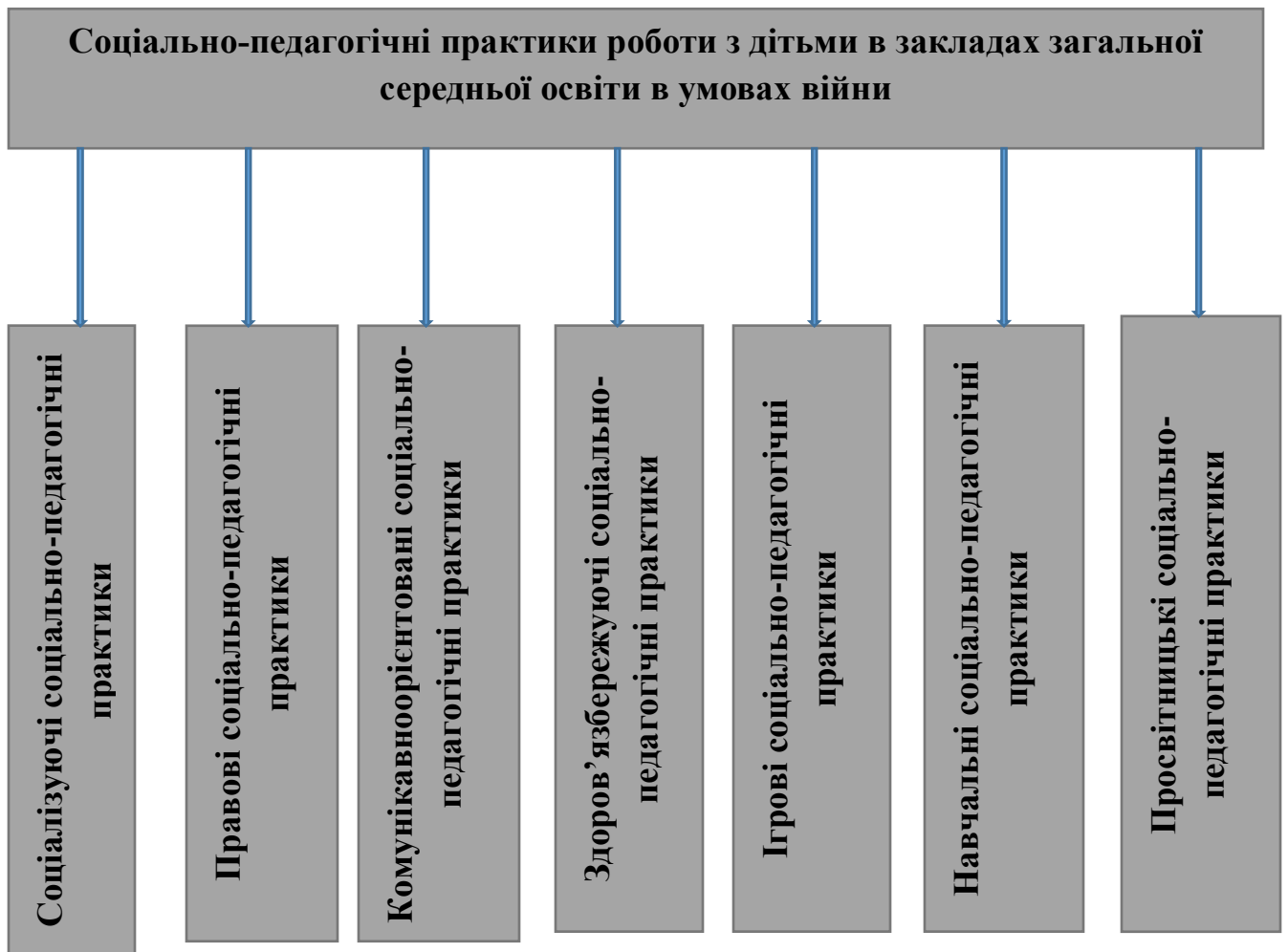

Рисунок 8. Соціально-педагогічні практики роботи з дітьми в закладах загальної середньої освіти в умовах війни

Соціалізуючі соціально-педагогічні практики – орієнтовані на процес адаптації, інтеграції та соціалізації дитини в закладі загальної середньої освіти. Важливо відмітити, що процес адаптації, інтеграції та соціалізації дитини є достатньо тривалим у часі, відбувається з дітьми початкової школи, підлітками основної школи, старшокласниками та іншими суб'єктами освітнього процесу. Соціально-педагогічна діяльність не обмежується лише часом перебування дітей у закладі загальної середньої освіти, продовжується і у позаурочний час, під час гурткової роботи, під час канікул і т. д. В умовах війни діяльність фахівця

соціальної педагогіки розшилась і на роботу з дітьми, які стали зовнішньо переміщеними особами та знаходяться за межами України.

Соціалізуючі соціально-педагогічні практики реалізують у трьох формах: *індивідуальна робота, групова робота, онлайн робота* (Рисунок 9).

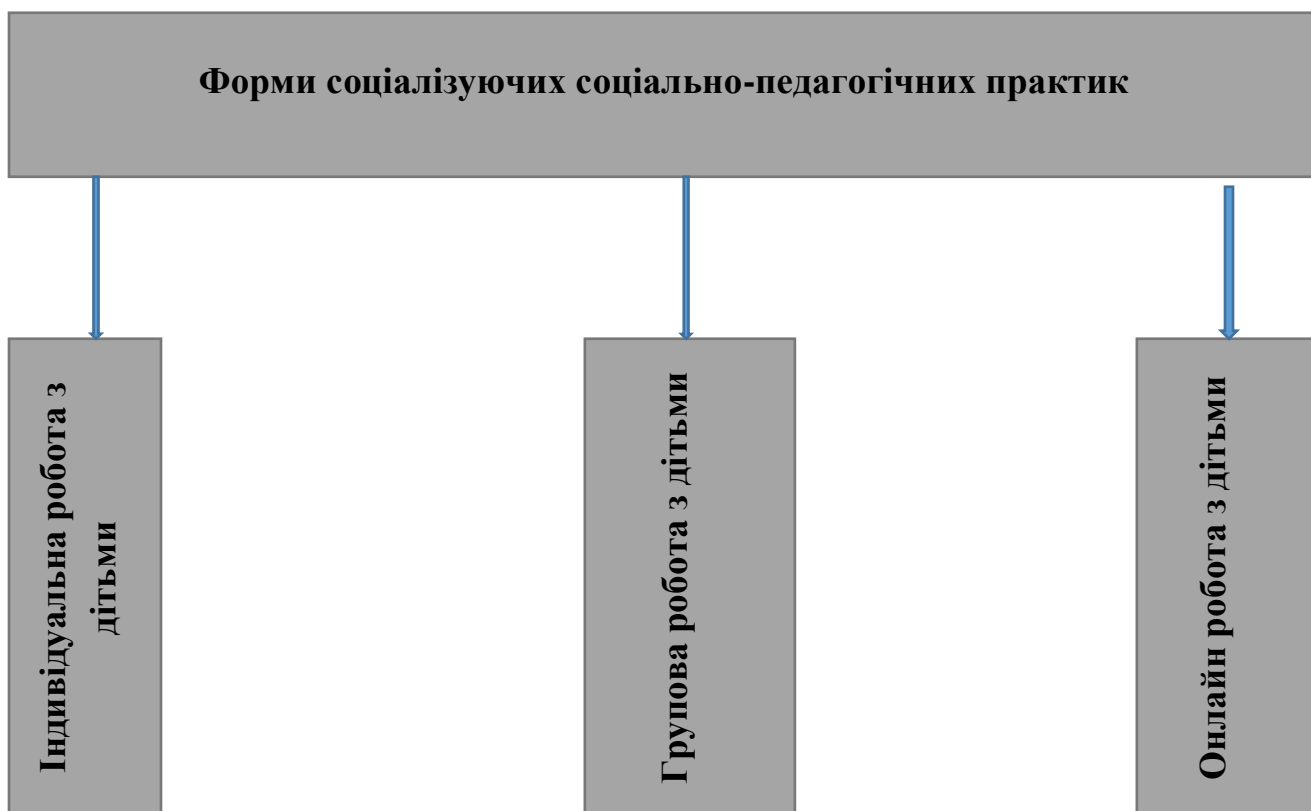

Рисунок 9. Форми соціалізуючих соціально-педагогічних практик

Індивідуальна робота щодо соціалізуючих соціально-педагогічних практик здійснюється з конкретною дитиною, її потребами. Фактично, відбувається індивідуальна робота з соціально-педагогічним випадком. Наприклад, адаптація внутрішньо переміщеної дитини до освітнього середовища закладу загальної середньої освіти в Україні або зовнішньо переміщеної особи до умов навчання за межами України. Соціально-педагогічна робота з дитиною, яка стикнулась з довготривалою хворобою та вимушена поєднувати лікування з навчанням.

Інтеграція дитини з синдромом Дауна у освітнє середовище закладу загальної середньої освіти з орієнтацією на потреби цієї дитини.

Групова робота щодо соціалізуючих соціально-педагогічних практик здійснюється з групою дітей, переважно це навчальні класи, формальні та неформальні об'єднання дітей. Здійснюється у вигляді тематичних тижнів, клубів за інтересами, центрів розвитку лідерства тощо. Наприклад, захід у межах тижня толерантності щодо розповсюдження інформації на тему: «Війна та навколишнє середовище». Підготовка роздаткових матеріалів на тему: «Безпека дитини та дорослого в укритті закладу загальної середньої освіти». Підтримка ініціатив формальних та неформальних об'єднань дітей як в межах закладу загальної середньої освіти, так і в межах громади.

Онлайн робота щодо соціалізуючих соціально-педагогічних практик здійснюється з дітьми, які прикріплені до закладу загальної середньої освіти, але через війну в Україні перебувають за кордоном та є зовнішньо переміщеними особами. Наприклад, соціально-педагогічна допомога дитині у процес адаптації до навчання у закладі загальної середньої освіти за кордоном. Підтримка комунікації з однолітками, які перебувають на території України.

Правові соціально-педагогічні практики – правова просвіта та захист прав та свобод дитини та її сім'ї, створення безпечного середовища для дитини. Зазвичай реалізуються із залученням шкільного офіцера поліції. Можна виокремити наступні форми соціально-педагогічної роботи: юридично-просвітницькі лекторії, правові диспути, відео-фільми щодо прав та свобод дитини, соціально-педагогічні тренінги щодо захисту прав дитини, консультативні бесіди з педагогами та батьками щодо прав та свобод дитини (рисунок 10).

В умовах війни є потреби не тільки розуміння прав та свобод дитини, але й застосування механізмів їх захисту. Наприклад, роз'ясненням батькам дітей необхідності створення безпечного освітнього середовища в межах закладу

загальної середньої освіти. Переконавання, що дотримання норм безпеки життя та здоров'я дитини є важливішим за академічну успішність в умовах війни.

Рисунок 10. Правові соціально-педагогічні практики

Щодо прикладів соціально-педагогічної роботи можна назвати: просвітницькій лекторій для батьків щодо прав та свобод дитини у закладі загальної середньої освіти; лекція-дискусія на тему: «Права дитини з України за межами країни»; права та свободи дитини з України у разі примусового вивозу на територію росії; юридична відповідальність працівників закладу загальної середньої освіти за дитину в укритті.

Комунікативноорієнтовані соціально-педагогічні практики – орієнтовані на побудову ненасильницької комунікації працівників закладу загальної середньої освіти, дітей, батьків; відновлення морально-психологічного клімату; розвиток

комунікативних компетентностей дитини. В умовах війни ці практики стають особливо важливими, так як дають можливість адекватно реагувати на події, що відбуваються; підвищити рівень стресостійкості; підтримувати ресурсну комунікацію між суб'єктами освітнього процесу. Можна назвати: дискусійні клуби, марафони, квести, комунікативні дебати, клуби інклюзивної комунікації (Рисунок 11).

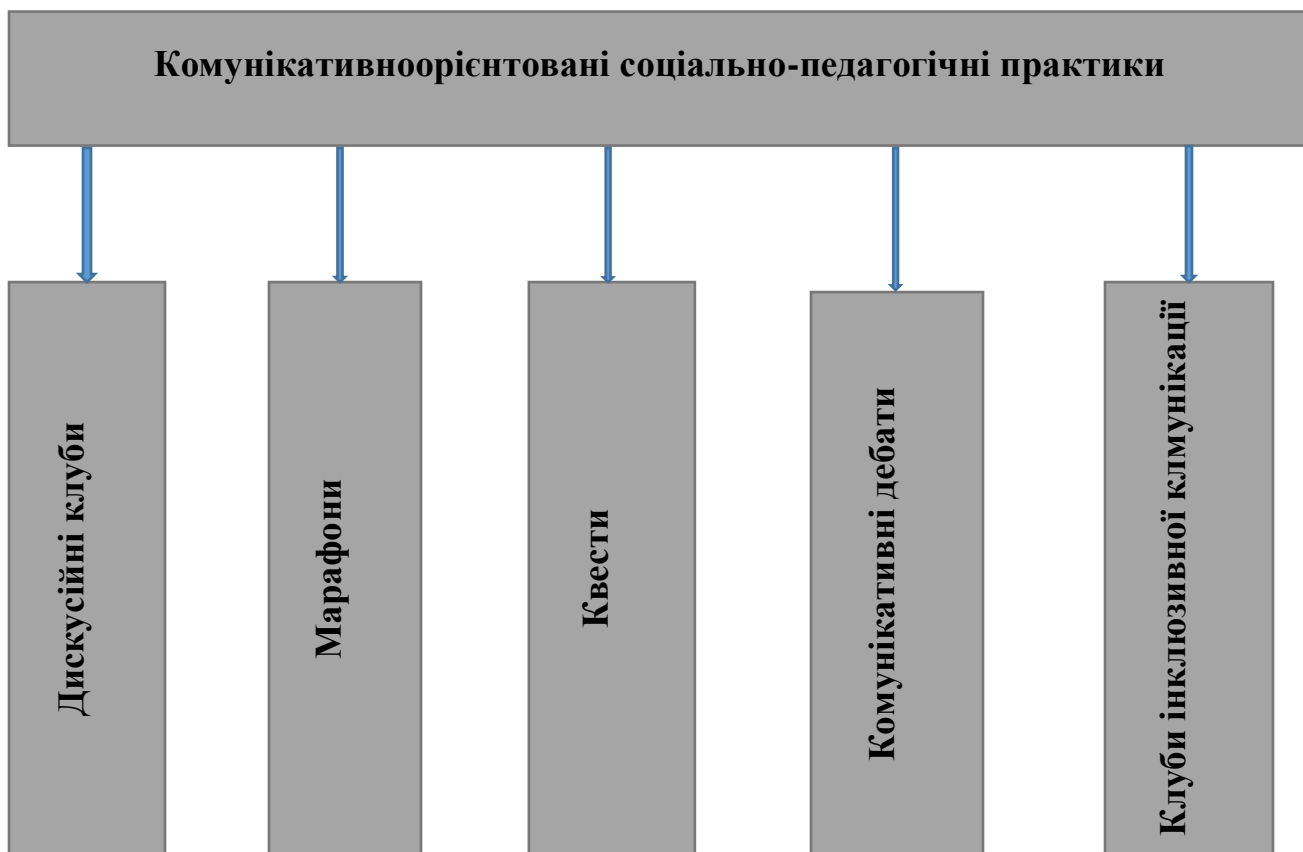

Рисунок 11. Комунікативноорієнтовані соціально-педагогічні практики

Серед цікавих комунікативноорієнтованих соціально-педагогічних практик відмічають: комунікативні дебати між дітьми та тему: «Символіка України: реалії та перспективи»; майстер-класи жестової мови; квест на тему: «Звуки війни та безпека».

Здоров'язберезуючі соціально-педагогічні практики – практики, які передбачають соціально-педагогічні заходи, орієнтовані на збереження та відновлення психічного, фізичного, соціального здоров'я дитини у закладі

загальної середньої освіти. Можна відмітити: тематичні дні здоров'я; профілактичні заходи щодо психічного, фізичного, соціального здоров'я дитини; просвітницькі лекторії; дебати на тему: «Здоров'я дитини» (Рисунок 12).

Рисунок 12. Здоров'язбережуючі соціально-педагогічні практики

Серед цікавих здоров'язбережуючих соціально-педагогічних практик відмічають: просвітницькій лекторій на тему: «Спорт в укритті»; диспут на тему «Психічне здоров'я та війна».

Ігрові соціально-педагогічні практики – рекреаційні (дозвілєві) заходи, які орієнтовані на відновлення та відпочинок дитини у закладі загальної середньої освіти. Керуючись соціально-педагогічною проблематикою ігрових соціально-педагогічних практик, метою є перш за все відновлення дитини. Актуальною, залишається соціально-педагогічна робота в позаурочний час, закладах позашкільної освіти, під час канікул.

Можна відмітити наступні ігрові соціально-педагогічні практики: арт-терапевтичні заходи; спортивні тематичні марафони, квести, руханки; позашкільні творчі осередки (Рисунок 13).

Рисунок 13. Ігрові соціально-педагогічні практики

Наприклад, майстер-клас з орігамі на тему: «Щастя»; руханка для дітей молодших класів: «Ми з тобою в укритті»; спортивний марафон на тему: «Врятуємо Україну».

Навчальні соціально-педагогічні практики – практики, орієнтовані на визначення освітніх можливостей дитини та навчання педагогів та батьків. В умовах війни залишається необхідним пошук нових технологій, форм, методів навчання дітей в умовах закладу освіти, орієнтуються на дотримання принципів безпеки перш за все.

Серед навчальних соціально-педагогічних практик можна виокремити: тематичні лекції; відео-фільми; зустрічі з фахівцями щодо навчання дитини для педагогів; психоло-соціально-педагогічна діагностика освітніх можливостей

дитини, інклюзивні практики навчання дитини (Рисунок 14). Означемо, навчальні соціально-педагогічні практики передбачають роботу міждисциплінарної команди. Наприклад, лекторій для педагогів на тему: «Дитина молодшого шкільного віку в укритті»; індивідуальний освітній маршрут дитини з органічними порушеннями інтелектуального розвитку тощо.

Рисунок 14. Навчальні соціально-педагогічні практики

Просвітницькі соціально-педагогічні практики – заходи, орієнтовані на соціально-педагогічну просвіту педагогів, дітей та батьків щодо роботи закладу загальної середньої освіти в умовах війни. Можна визначити наступні просвітницькі соціально-педагогічні практики: лекторії, відео-лекторії, тематичні канали у соціальних мережах, роздатковий та демонстративний матеріал, тематичні зустрічі, екскурсії (Рисунок 15). Наприклад: відео-уроки на каналі Тікток зі збору «тривожної валізки»; тематична зустріч з військовими ЗСУ; роздаткові флайери щодо надання першої медичної допомоги.

Рисунок 15. Просвітницькі соціально-педагогічні практики

Соціально-педагогічна робота з дітьми в умовах війни є першочерговим завданням соціального педагога та є перспективною діяльністю у закладах освіти. Окрім закладів загальної середньої освіти, соціально-педагогічні практики здійснюються у дошкільних закладах освіти, закладах професійної освіти, в позашкільних закладах освіти, інклюзивно-ресурсних центрах, вищих закладах освіти, неформальних закладах освіти. Необхідною є соціально-педагогічна діяльність в громадській, формальних та неформальних об'єднаннях, міжнародних соціально-педагогічних центрах.

Роблячи висновки можна підкреслити, що сьогодні є дуже важливою робота соціального педагога з дітьми в закладах освіти, створення для кожної дитини безпечного освітнього середовища та забезпечення базових потреб дітей в умовах війни. Соціально-педагогічна робота в закладах освіти з дітьми в умовах війни здійснюється в залежності від запитів суб'єктів освіти.

Зміст соціально-педагогічної роботи з дітьми в закладах загальної освіти базується на соціально-педагогічних практиках.

Отже, в умовах війни за результатами нашого теоретико-емпіричного аналізу можна виділити наступні соціально-педагогічні практики: *соціалізуючі, правові, комунікативноорієнтовані, здоров'єзберезувальні, ігрові, навчальні, просвітницькі.*

Соціалізуючі соціально-педагогічні практики – орієнтовані на процес адаптації, інтеграції та соціалізації дітей.

Правові соціально-педагогічні практики – правова просвіта та захист прав та свобод дітей та її сім'ї, створення безпечного середовища для дітей.

Комунікативноорієнтовані соціально-педагогічні практики – орієнтовані на побудову ненасильницької комунікації педагогів, дітей, батьків; відновлення морально-психологічного клімату; розвиток комунікативних компетентностей дітей.

Здоров'єзберезувальні соціально-педагогічної практики – практики, які передбачають заходи, орієнтовані на збереження та відновлення психічного та фізичного здоров'я дітей.

Ігрові соціально-педагогічні практики – рекреаційні (дозвілеві) заходи, які орієнтовані на відновлення та відпочинок дітей.

Навчальні соціально-педагогічні практики – практики, орієнтовані на визначення освітніх можливостей дітей та навчання педагогів та батьків.

Просвітницькі соціально-педагогічні практики – заходи, орієнтовані на просвіту педагогів, дітей та батьків в умовах війни.

Висновки до другого розділу

В процесі емпіричного дослідження нами організовано та проведено *анкетування* фахівців Міського центру дитини (м. Київ) – 8 фахівців; закладу загальної середньої освіти № 254 (м. Київ) – 8 фахівців; закладу загальної середньої освіти № 61 (м. Київ) – 10 фахівців; закладу загальної середньої освіти № 318 (м. Київ) – 4 фахівці. *В цілому*, 30 фахівців віком від 25 до 60 років, які здійснюють соціально-педагогічну роботу з дітьми віком від 6 до 18 років.

Анкетування фахівців на тему: «Зміст соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах війни» відбувалось в офлайн-форматі та онлайн-форматі.

Результати анкетування фахівців соціальної педагогіки щодо роботи з дітьми в умовах війни підкреслили своєчасність науково-прикладних досліджень у соціально-педагогічній сфері, пошук нових технологій, методів, форм соціально-педагогічного впливу на дітей в умовах війни.

За результатами анкетування нами з'ясовано:

- 1) соціально-педагогічна робота з дітьми в умовах війни має свою специфіку;
- 2) соціально-педагогічна робота з дітьми в умовах війни має бути диференційована відповідно до віку дітей;
- 3) є необхідність підвищення кваліфікації фахівців щодо соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах війни;
- 4) є необхідність розробки технології соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах війни.

Зміст соціально-педагогічної роботи з дітьми в закладах загальної освіти базується на соціально-педагогічних практиках.

В умовах війни за результатами нашого теоретико-емпіричного аналізу можна виділити наступні соціально-педагогічні практики: соціалізуючі, правові, комунікативноорієнтовані, здоров'єзберезувальні, ігрові, навчальні, просвітницькі.

Соціалізуючі соціально-педагогічні практики – орієнтовані на процес адаптації, інтеграції та соціалізації дітей.

Правові соціально-педагогічні практики – правова просвіта та захист прав та свобод дітей та її сім'ї, створення безпечного середовища для дітей.

Комунікативноорієнтовані соціально-педагогічні практики – орієнтовані на побудову ненасильницької комунікації педагогів, дітей, батьків; відновлення морально-психологічного клімату; розвиток комунікативних компетентностей дітей.

Здоров'єзберезувальні соціально-педагогічної практики – практики, які передбачають заходи, орієнтовані на збереження та відновлення психічного та фізичного здоров'я дітей.

Ігрові соціально-педагогічні практики – рекреаційні (дозвілєві) заходи, які орієнтовані на відновлення та відпочинок дітей.

Навчальні соціально-педагогічні практики – практики, орієнтовані на визначення освітніх можливостей дітей та навчання педагогів та батьків.

Просвітницькі соціально-педагогічні практики – заходи, орієнтовані на просвіту педагогів, дітей та батьків в умовах війни.

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ В УМОВАХ ВІЙНИ

3.1. Аналіз змісту соціально-педагогічних занять роботи з дітьми в умовах війни

Соціально-педагогічна робота з дітьми в умовах війни є багатогранною. Фахівець соціально-педагогічної роботи працює в державних осередках, громаді, міжнародних об'єднаннях. Звичайно, його діяльність з дітьми в умовах війни набула певних змін. Варто зосередитись на змісті соціально-педагогічних занять роботи з дітьми в умовах війни на рівні громади. В великих містах, селищах міського типу, маленьких поселеннях України в умовах війни проживають діти, доєднуються внутрішньо переміщені діти з окупованих територій.

Система соціально-педагогічних занять з дітьми в громаді в умовах війни умовно можна розділити на чотири групи: *інформаційно-просвітницькі*; *консультативно-реабілітаційні*; *відновлювально-дозвілеві*; *пошукові* (Рисунок 16).

Рисунок 16. Соціально-педагогічні заняття в умовах війни у громаді

Інформативно-просвітницькі заняття з дітьми в умовах війни орієнтовані перш за все на освітлення теми безпеки дитини в умовах війни. Важливі знання щодо фізичної, психологічної, соціальної та особистісної безпеки. Необхідними є розуміння як поводити себе під час ракетної атаки, під час евакуації, у разі, якщо дитина загубилась. Звичайно, варто враховувати вікові межі, дозованість інформації, потреби дітей.

Консультативно-реабілітаційні заняття з дітьми в умовах війни відбуваються з дітьми, які постраждали від війни. В залежності від глибини та складності проблеми дитини, планувати консультативно-реабілітаційні заняття. Наприклад, енурез у дитини, як реакція звук повітряної тривоги.

Відновлювально-дозвілеві заняття з дітьми в умовах війни є профілактичними, рекреаційними заходами для відновлення здоров'я дітей. Часто мають відволікаючий, розважальний характер.

Пошукові заняття з дітьми в умовах війни мають досліджувано-пошуковий характер. Відповідно до потреб дітей здійснюються пошук шляхів щодо їх задоволення.

Цікавими є соціально-педагогічні заняття з дітьми в умовах війни на рівні волонтерських спільнот, в умовах укриття, неформальних об'єднань тощо. Міжнародні спільноти орієнтовані на допомогу українським дітям, співпрацюють для задоволення потреб дитини та забезпечення безпечного, мотиваційного, відновлювального середовища.

Отже, соціально-педагогічні заняття роботи з дітьми в умовах війни набувають нових форм, потребують нових методів та технологій, мають приклади дієвих соціально-педагогічних практик.

3.2. Практична розробка соціально-педагогічних семінарів роботи з дітьми в умовах війни (на прикладі закладу загальної середньої освіти м. Києва)

Фахівець соціальної педагогіки в закладі загальної середньої освіти є однією з центральних фігур у роботі з дитиною. Спираючись на попередній теоретико-прикладний аналіз змісту соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах війни, ми бачимо необхідність практичних розробок соціально-педагогічних семінарів роботи з дітьми в умовах війни.

Відповідно до функціональних обов'язків фахівця соціально-педагогічної роботи в закладі загальної середньої освіти, робимо розподіл дітей відповідно до їх потреб: діти молодшої школи; підлітки основної школи та старшокласники старшої школи (Рисунок 17).

Рисунок 17. Суб'єкти освіти з якими працює соціальний педагог у закладі загальної середньої освіти

Діти молодшої школи – учні 1 – 4 класів, віком від 6 до 10 років. Потреби дітей молодшої школи закладу загальної середньої освіти зосереджені на трьох: *безпека, просвіта та мотивація*. Соціально-педагогічні семінари розроблялись відповідно до цих потреб. В умовах війни безпека набуває особливого значення для дітей у середовищах: освітньому, соціальному, онлайн.

Нами був розроблений сценарій соціально-педагогічного семінару для дітей молодшої школи на тему: *«Безпека у соціальному середовищі в умовах війни»* (Рисунок 18). Соціально-педагогічний семінар має можливість бути реалізованим як в умовах класу, так і у неформальних освітніх умовах (кабінет соціального педагога, спортивна зала, укриття тощо) або онлайн-просторі. Розрахований на 45 хвилин. Основна мета: ознайомити дітей молодшої школи з поняттями «безпека», «безпека у соціальному середовищі», «безпека у соціальному середовищі під час війни».

Кількість учасників не є обмеженою, але, бажано, щоб з дітьми можна було побудувати дискусію. Соціально-педагогічний семінар передбачає три етапи: *вступ, основна частина, рефлексія*.

Обов'язково варто озвучити мету соціально-педагогічного семінару дітям та отримати зворотній зв'язок її розуміння. У роботі можна використовувати допоміжні засоби (м'яч, дзвіночок тощо).

В межах основної частина передбачає активне включення дітей у тему обговорення. Для цього варто запропонувати кейс-завдання (охарактеризувати «безпечного» та «небезпеченого» дорослого).

Рефлексія – це підбиття підсумків роботи, творче домашнє завдання відповідно до теми (намалювати візуальний образ безпеки).

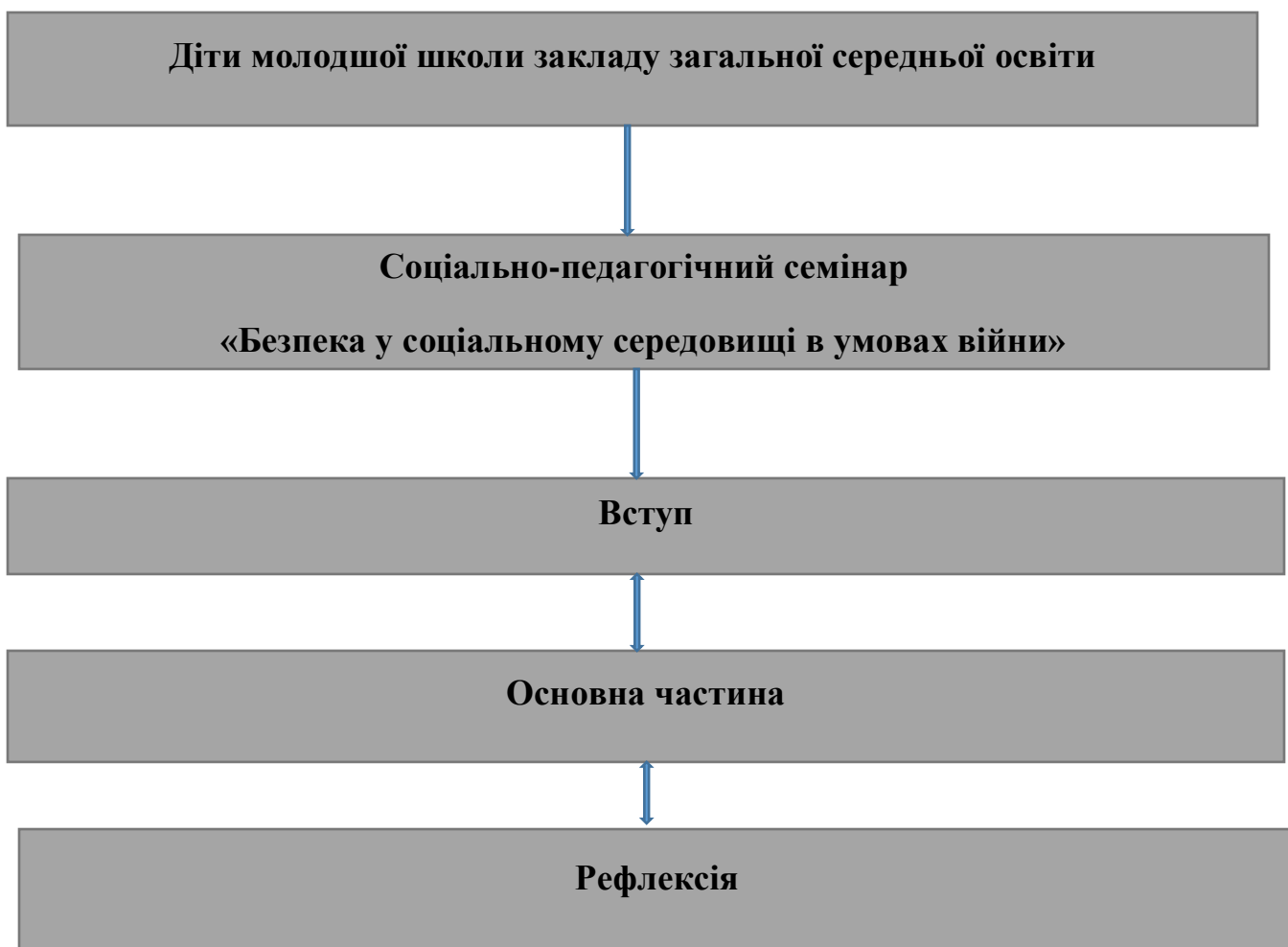

Рисунок 18. Соціально-педагогічний семінар «Безпека у соціальному середовищі в умовах війни» (для дітей молодшої школи)

Підлітки основної школи – учні 5 – 8 класів, віком від 10 до 14 років. Потреби підлітків основної школи закладу загальної середньої освіти зосереджені на трьох: безпека, освіта, прийняття.

Нами був розроблений сценарій соціально-педагогічного семінару для підлітків основної школи на тему: «*Ліки без ліків. Як допомогти собі без доступу до медичних препаратів?*» (Рисунок 19). Розрахований на 45 хвилин. Основна мета: ознайомити підлітків основної школи з поняттям «фізичне здоров'я». Так

само соціально-педагогічний семінар передбачає: *вступ, основна частина, рефлексія.*

Вступ – мета та основний матеріал. Основна частина – робота в парах або групою. Рефлексія – обговорення результатів роботи, визначення тем для подальших соціально-педагогічних семінарів.

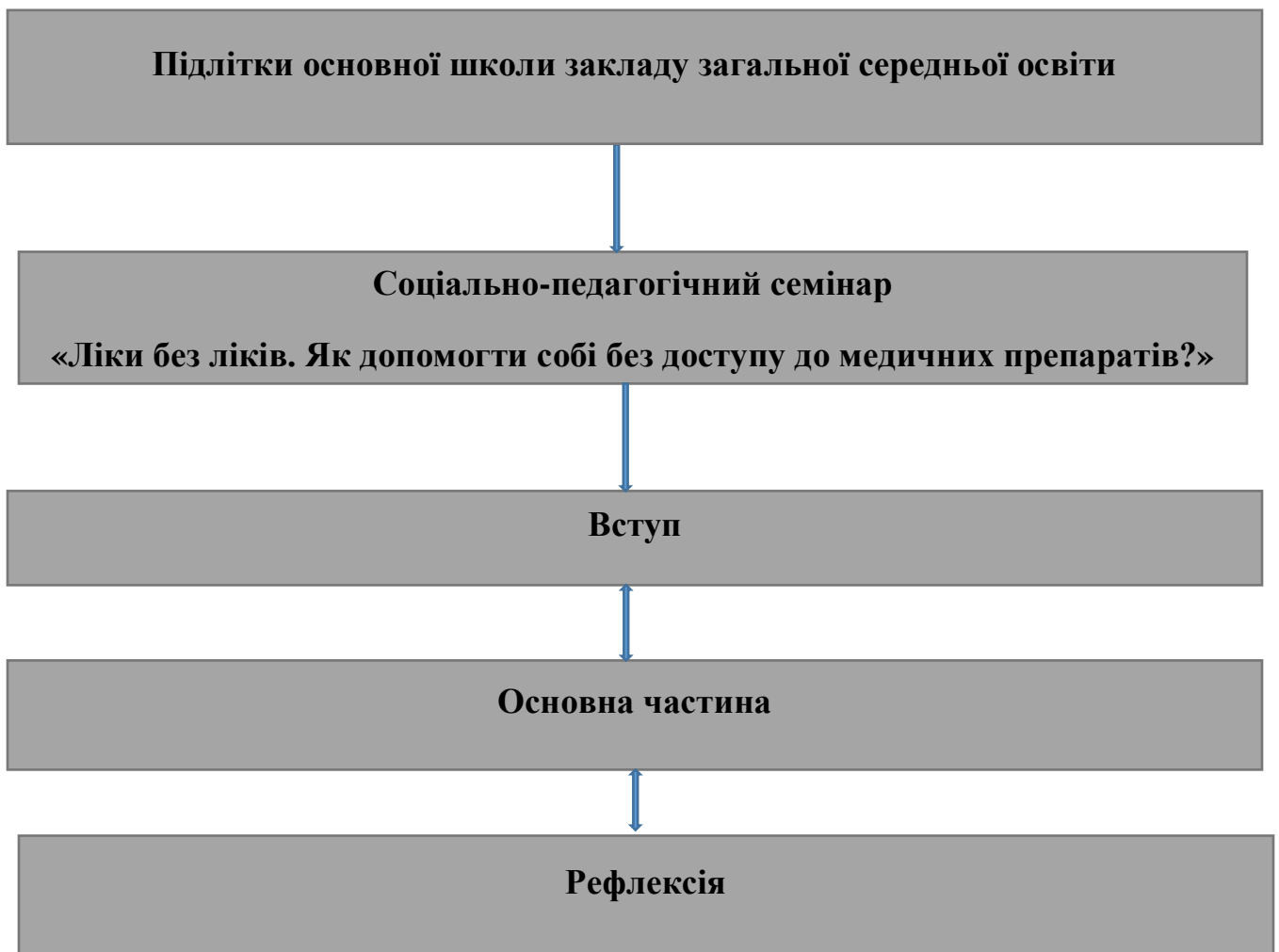

Рисунок 19. Соціально-педагогічний семінар «Ліки без ліків. Як допомогти собі без доступу до медичних препаратів?» (для підлітків основної школи)

Старшокласники старшої школи – учні 9 – 11 класів, віком від 14 до 18 років. Потреби старшокласників старшої школи закладу загальної середньої освіти зосереджені на трьох: безпека, освіта, прийняття.

Нами був розроблений сценарій соціально-педагогічного семінару для старшокласників старшої школи на тему: «Профорієнтація в укритті» (Рисунок 20). Розрахований на 45 хвилин. Основна мета: ознайомити старшокласників старшої школи з поняттям «профорієнтація». Так само соціально-педагогічний семінар передбачає: *вступ, основна частина, рефлексія*.

Вступ – мета та основний матеріал. Основна частина – робота в парах або групою. Рефлексія – обговорення результатів роботи, визначення тем для подальших соціально-педагогічних семінарів.

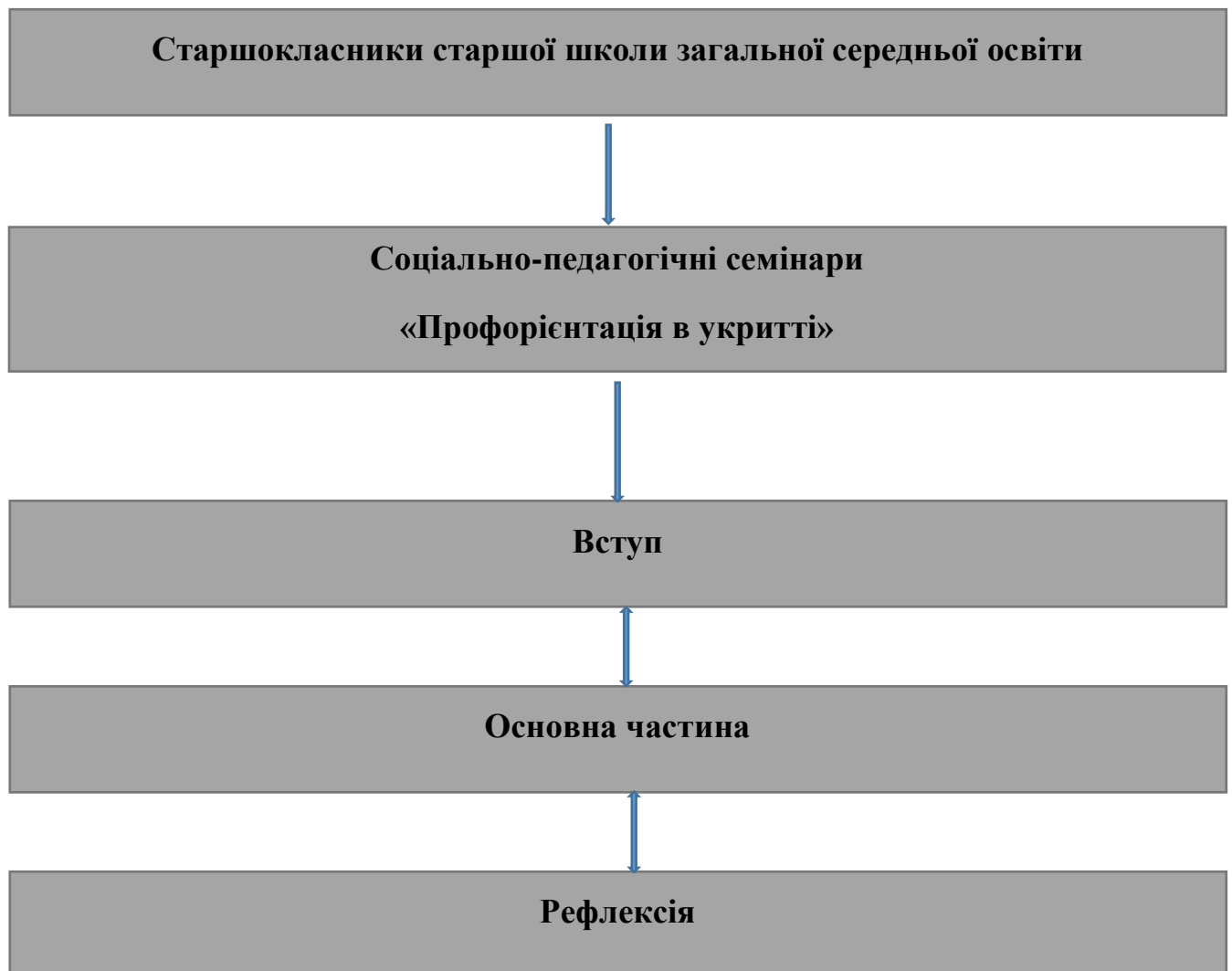

Рисунок 20. Соціально-педагогічний семінар «Профорієнтація в укритті» (для старшокласників старшої школи)

Відповідно, підсумовуючи результати роботи, варто відмітити, що фахівець соціально-педагогічної роботи в закладі загальної середньої освіти – гравець мультидисциплінарної команди. Працюючи з потребами дітей, фахівець соціальної педагогіки співпрацює з практичним психологом, юристом, лікарем, громадою і т. д.

Висновки до третього розділу

Фахівець соціально-педагогічної роботи працює в державних осередках, громаді, міжнародних об'єднаннях. Звичайно, його діяльність з дітьми в умовах війни набула певних змін. Варто зосередитись на змісті соціально-педагогічних занять роботи з дітьми в умовах війни на рівні громади.

Система соціально-педагогічних занять з дітьми в громаді в умовах війни умовно можна розділити на чотири групи: інформаційно-просвітницькі; консультативно-реабілітаційні; відновлювально-дозвілеві; пошукові.

До функціональних зав'язень фахівця соціально-педагогічної роботи в закладі загальної середньої освіти, робимо розподіл дітей відповідно до їх потреб: діти молодшої школи; підлітки основної школи та старшокласники старшої школи.

Відповідно, підсумовуючи результати роботи, варто відмітити, що фахівець соціально-педагогічної роботи в закладі загальної середньої освіти – гравець мультидисциплінарної команди. Працюючи з потребами дітей, фахівець соціальної педагогіки співпрацює з практичним психологом, юристом, лікарем, громадою і т. д.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Дослідив особливості соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах війни за результатами теоретичного аналізу ряду вітчизняних та зарубіжних наукових джерел нами:

- проаналізовано зміст соціально-педагогічної роботи з дітьми в науковій та прикладній літературі;
- з'ясовано особливості соціально-педагогічної роботи з дітьми в закладах освіти;
- визначено соціально-педагогічні практики роботи з дітьми в умовах війни;
- обґрунтовано та експериментально перевірено складові соціально-педагогічної роботи з дітьми початкової школи закладу загальної середньої освіти в умовах війни.

Визначив зміст соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах війни, за результатами анкетування нами з'ясовано:

- 1) соціально-педагогічна робота з дітьми в умовах війни має свою специфіку;
- 2) соціально-педагогічна робота з дітьми в умовах війни має бути диференційована відповідно до віку дітей;
- 3) є необхідність підвищення кваліфікації фахівців щодо соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах війни;
- 4) є необхідність розробки технології соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах війни.

Проаналізував соціально-педагогічні практики роботи з дітьми в умовах війни в Україні можна виділити наступні соціально-педагогічні практики: соціалізуючі, правові, комунікативноорієнтовані, здоров'єзберезувальні, ігрові, навчальні, просвітницькі.

Розробив соціально-педагогічні семінари роботи з дітьми в умовах війни умовно їх можна розділити на чотири групи: інформаційно-просвітницькі; консультативно-реабілітаційні; відновлювально-дозвілеві; пошукові.

Список використаних джерел:

1. Артющікіна Л. М. Соціалыный педагог школы: теорія та практика роботи: навч.-метод. посіб. для студ. спец. «Соціалына педагогіка» / Л. М. Артющікіна; Сумський держ. педагогічний ун-т ім. А. С. Макарєнка. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макарєнка, 2004. – 123 с.
2. Богданова І. М. Соціалына педагогіка: навч. посіб. / І. М. Богданова. – К.: Знання, 2008. – 343 с.
3. Бондарєнко Н. О. Соціалына діагностика: підруч. [для студентів напряму «Соціалына робота»] / Бондарєнко Н. О.; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. – Київ: Ямчинський О. В., 2021. – 240 с.
4. Вайнола Р. Х. Особистісний розвиток майбутнього соціалыного педагога в процесі професійної підготовки : монографія / Вайнола Р. Х.; за ред. С. О. Сисєвою; М-во науки і освіти України; Націоалыный педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – К. : Вид-во ХНРБЦ, 2008. – 460 с.
5. Гнатчук О. С. Соціалына робота: історія, теорія і практика: навч. посіб. / О. С. Гнатчук. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. – 164 с.
6. Жигайло Н. І. Соціалына педагогіка: навч. посібник / Н. І. Жигайло. – Л. : Новий Світ-2000, 2007. – 255 с.
7. Журавель Т., Іванюк І., Лєхолєтова М., Лютий В., Лях Т., Пашко Н., Соловйова В., Сорокіна О., Спіріна Т., Сулицький В., Удовєнко Ю., Чєпенко О., Чуйко О., Швед О., Янковець В. (2022). Профілактыка дєструктывної поведінки підлітків (Т. Журавель, Ю. Удовєнко, ред.). Видавництво ФО-Буря О. Д. – Київ, 2022 – 144 с.
8. Заверико Н.В., Мацкевич Ю.Р. Технології соціалыно-педагогічної діялыності. Запоріжжя, ЗНУ, 2012. – 124 с.

9. Закон України «Про соціальні послуги». Документ 2671-VIII, чинний, поточна редакція – Прийняття від 17.01.2019 р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19>.
10. Золотова Г. Д. Соціально-педагогічна профілактика адиктивної поведінки неповнолітніх: навч. посіб. для студ. спец. «Соціальна педагогіка», «Соціальна робота» / Г. Д. Золотова; ДЗ «Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка». – Луганськ : ДЗ «ЛНУ ім. Т. Шевченка», 2010. – 231 с.
11. Козарик О. С. Соціальна робота: теорія і технології: навч. посіб. для студентів, які здобувають вищ. освіту на бакалавр. та магістер. рівнях за спец. 231 (соціальна робота) / Олександра Степанівна Козарик; Комун. закл. вищ. освіти «Хортиц. нац. навч.-реабіліт. акад.» Запоріз. обл. ради. – Запоріжжя: Вид-во Хортицької національної академії, 2021. – 150 с.
12. Козирєв М. П. Соціальна педагогіка : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. – 352 с.
13. Лист МОН України від 31.08.2020 №1/9-495 «Щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами у закладах загальної середньої освіти у 2020/2021 навчальному році» / https://osvita-perechin.gov.ua/uploads/luct_MONU_No_1_9-495-metodicni-rekomendacii-inkluzia.pdf.
14. Лист Міністерства освіти і науки України від 05.09.2018 № 1/9-529 «Про документацію працівників психологічної служби у системі освіти України» / Режим доступу:<https://imzo.gov.ua/2018/09/07/lyst-mon-vid-05-09-2018-1-9-529-pro-dokumentatsiyu-pratsivnykiv-psyholohichnoji-sluzhby-u-systemi-osvity-ukrajiny>.
15. Наказ Міністерства освіти і науки України від 22.05.2018 № 509 «Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України» / Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18>.
16. Наказ Міністерства освіти і науки України від 28.12.2006 № 864 «Про планування діяльності та ведення документації соціальних педагогів, соціальних

педагогів по роботі з дітьми-інвалідами системи Міністерства освіти і науки України» / Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0864290-06>.

17. Інноваційні методики соціальної роботи: метод. рек. до самост. роботи для здобувачів вищ. освіти спец. 231 «Соціальна робота» / [уклад.: О. М. Котикова, М. І. Радченко]; Нац. авіац. ун-т. – Київ: НАУ, 2021. – 79 с.

18. Рудкевич Н.І. Методика соціально-педагогічної роботи: навчально-методичний посібник / Н. І. Рудкевич. – Львів: Растр-7, 2021. – 324 с.

19. Сейко Н. А. Соціальна педагогіка: для студ. пед. навч. закладів / Н. А. Сейко; Житомирський держ. педагогічний ун-т ім. Івана Франка. – Житомир: [б.в.], 2002. – 260 с.

20. Соціальна педагогіка / Волинський держ. ун-т ім. Лесі Українки; ред. Л. К. Грицюк, В. С. Петрович. – Луцьк : Вежа, 1999. – 193 с.

21. Соціальна педагогіка: навч. посібник / А. Й. Капська [та ін.]; Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова, Український держ. центр соціальних служб для молоді. – К. : [б.в.], 2000. – 264 с.

22. Соціальна педагогіка: навч.-метод. посіб. / М. М. Барахтян [та ін.]; Ін-т змісту і методів навчання. – К. : [б.в.], 1998. – 220 с.

23. Соціальна педагогіка: навч.-метод. посіб. / П. М. Гусак [та ін.] ; ред. П. М. Гусак; Волинський держ. ун-т ім. Лесі Українки. Педагогічний ін-т. – Луцьк : Вежа ВДУ ім. Лесі Українки, 2007. – 212 с.

24. Соціальна педагогіка: теорія і технології: підручник для студ. ВНЗ / Т. Ф. Алексеєнко [та ін.]; ред. І. Д. Зверєва; Луган. нац. пед. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т пробл. виховання АПН України. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 314 с.

25. Соціальна робота: реалії та виклики часу: навчально-методичний посібник. Слов'янськ: Вид-во Б.І. Маторіна, 2021, 219 с. / <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/34954/Sotsialna%20Robota%20Realii%20Ta%20Vykyky%20Chasu.pdf?sequence=1>.

26. Пальчевський С. С. Соціальна педагогіка: навч. посібник для студ. вищих пед. навч. закл. / С. С. Пальчевський. – К. : Кондор, 2005. – 560 с.
27. Палюх М. Соціальна педагогіка і соціальна робота. Діяльність спрямована на підтримку індивідів, соціальних груп і локальних спільнот: [монографія] / Марек Палюх, Людмила Хомінська; [пер. з пол. В. Величко]. – Кам'янець-Подільський: Буйницький О. А., 2013. – 199 с.
28. Пірен М. І. Соціальна робота у територіальній громаді: теорія та практика: підручник / М. І. Пірен; Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича, Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича: Рута, 2019. – 327 с.
29. Чернуха Н. Соціально-педагогічна робота в Україні: становлення, реалії, перспективи // Соціальна робота: Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка, № 1(5), 2019, С. 37-40.
30. Черниш Олена Степанівна. Педагогіка партнерства: соціально-педагогічна підтримка батьків та дітей в умовах воєнного стану // <https://www.youtube.com/watch?v=rIEFnKjaiW4>.
31. Чуйко О. В. Місія і роль соціального педагога в розбудові освітнього середовища закладу освіти // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Соціальна робота» – К, 2019 №1(5) – С. 41–46. <https://visnyk.soch.robota.knu.ua/index.php/journal/article/view/9/9>
32. Aielle Theresa. Child and adolescent treatment for social work practice: a relational perspective for beginning clinicians: a relational perspective for beginning clinicians / T. Aiello. - New York : The free press, 1999. – XVII, 221 p.
33. Grinnell, Richard M.. Social work research and evaluation / R. M. Grinnell. – 4. ed. – Itasca, Illinois: Peacock, 1997. – 468 p.
34. Social welfare and social work, 99/00/ ed. V. E. Faherty. – Guilford, Connecticut: Dushkin: McGraw-Hill, 1999. – 231 p.

35. Topical issues of social pedagogy: collective monogr. / Sci. journal "Economics and finance", Caricom Barbados ; [science ed.: Drobyazko S. I.]. – Barbados : CARICOM, 2017. – 211 p.

Анкета «Зміст соціально-педагогічної роботи з дітьми в умовах війни»

1. Чи здійснюєте Ви соціально-педагогічну роботу з дітьми?

А) Так, постійно;

Б) Так, час від часу;

В) Ні;

Г) Ваш варіант.....

2. Який вік дітей з ким Ви працюєте?

А) 6-18 років;

Б) 6-10 років;

В) 10-18 років;

Г) Ваш варіант.....

3. Які заходи соціально-педагогічного характеру Ви здійснюєте для дітей?

А) Просвітницькі;

Б) Захисні;

В) Інклюзивні;

Г) Ваш варіант.....

4. Чи змінилась соціально-педагогічна робота з дітьми в умовах війни?

А) Так, повністю;

Б) Так, частково;

В) Ні;

Г) Ваш варіант.....

5. Яка головна потреба дітей в умовах війни?

А) Безпека;

Б) Інклюзія;

В) Освіта;

Г) Ваш варіант.....

6. З якими проблемами стикаються діти під час війни?

А) Фізіологічними;

Б) Психологічними;

В) Соціально-педагогічними;

Г) Ваш варіант.....

7. Чи змінилися форми та методи соціально-педагогічного впливу на дітей під час війни?

А) Так, повністю;

Б) Так, частково;

В) Ні;

Г) Ваш варіант.....

8. Чи змінилися технології соціально-педагогічного впливу на дітей під час війни?

А) Так, повністю;

Б) Так, частково;

В) Ні;

Г) Ваш варіант.....

9. Чи відчуваєте Ви потребу у підвищенні професійної кваліфікації?

А) Так, постійно;

Б) Так, час від часу;

В) Ні;

Г) Ваш варіант відповіді.....

10. Чи виникали складнощі у процесі здійснення професійної діяльності в нестандартних умовах?

А) Так, постійно;

Б) Так, час від часу;

В) Ні;

Г) Ваш варіант відповіді.....

11. Чи маєте Ви досвід здійснення професійної діяльності в укритті?

А) Так, постійно;

Б) Так, час від часу;

В) Ні;

Г) Ваш варіант.....

12. Чи відчували Ви небезпеку для власного життя та здоров'я під час виконання професійних обов'язків?

А) Так, часто;

Б) Так, час від часу;

В) Ні;

Г) Ваш варіант.....

13. Які соціалізуючі соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?

А) Робота з дитиною індивідуально;

Б) Робота з групою дітей;

В) Робота з дітьми в онлайн-середовищі;

Г) Ваш варіант.....

14. Які правові соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?

А) Юридічно-просвітницькі лекторії;

Б) Правові диспути;

В) Соціально-педагогічні тренінги;

Г) Ваш варіант.....

15. Які комунікативноорієнтовані соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?

А) Дискусійні клуби;

Б) Марафони, квести;

В) Комунікативні дебати;

- Г) Ваш варіант.....
16. Які здоров'єзберігаючі соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?
- А) Тематичні дні здоров'я;
 - Б) Просвітницькі лекторії;
 - В) Дебати;
- Г) Ваш варіант.....
17. Які ігрові соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?
- А) Марафони;
 - Б) Квести;
 - В) Руханки;
- Г) Ваш варіант.....
18. Які навчальні соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?
- А) Тематичні лекції;
 - Б) Відео-фільми;
 - В) Семінари;
- Г) Ваш варіант
19. Які просвітницькі соціально-педагогічні практики Ви використовуєте у роботі з дітьми під час війни?
- А) Роздаткові матеріали;
 - Б) Екскурсії;
 - В) Тематичні вечори;
- Г) Ваш варіант.....
20. Підкресліть, яких знань Вам не вистачає у роботі з дітьми під час війни?
- А) Медичні знання;
 - В) Психологічні знання;

Г) Юридичні знання;

Г) Ваш варіант.....

21. В якій сфері професійного розвитку Вибачите себе у роботі з дітьми в умовах війни?

А) Методична робота;

Б) Наукова робота;

В) Адміністративна робота;

Г) Ваш варіант.....

22. Чи бачите Ви перспективи соціально-педагогічної роботи з дітьми в післявійськовий час?

А) Так, обов'язково;

Б) Так, частково;

В) Ні;

Г) Ваш варіант.....